

AVRASYA'NIN JEOPOLİTİĞİ BAĞLAMINDA RUSYA'NIN KARADENİZ POLİTİKASI*

Mustafa ÜREN**

ÖZ

Avrasya'nın merkezinde yer alan Karadeniz, Batı ve Rusya arasındaki sınır hattını oluşturmaktadır. Soğuk Savaş döneminde çatışmalardan uzak olan sınır, Soğuk Savaş'tan sonra sorun hattına dönüşmüştür. Sorunun özü, NATO'nun doğuya genişlemesi ve Rusya'nın buna gösterdiği tepkidir. Karadeniz'in Batı kapsama alanına girme olasılığı Rusya'nın tutumunda önemli değişikliğe neden olmuştur. NATO'nun Gürcistan ve Ukrayna'yı üye olarak kabul etme olasılığını gündeme almasından itibaren Rusya'nın Ağustos 2008'de Gürcistan'a, Mart 2014'te Ukrayna'ya müdahalesi ve Kırım'ı ilhak etmesi, Karadeniz'in Batı'nın kontrolü altına girme olasılığına karşı tepkileridir. Rusya'nın 24 Şubat 2022'de başlattığı Ukrayna'yı işgali de, daha önceki adımların devamı olarak yorumlanabilir. Rusya'nın işgal kararının altında, Batı'nın Doğu Avrupa'dan sonra Karadeniz'de de söz sahibi olma niyetine karşı kararlı tepki göstermesi yatmaktadır. Aslında Rusya'nın Batı'nın Karadeniz'deki varlığını kabul etmesi, güvenliği için kontrolü altında olması gereken yakın çevresindeki bağın koparılmasına razı olması demektir. Rusya'nın güvenliğini sağlama inisiyatifinin kaybolmasıyla sonuçlanacak böyle bir durumu kabul etmesi mümkün değildir. Bu nedenle Batı'yı bölge dışında tutma esasına dayanan Rusya'nın Karadeniz Politikası, bölgeye yönelik güvenlik, siyasi ve ekonomik çıkarlarını gerçekleştirmesini sağlayacak bileşenler üzerine inşa edilmiştir. Dolayısıyla bu çalışmanın amacı, Rusya'nın uygulamaya koyduğu Karadeniz politikasının temel esaslarının ortaya konulması, bunun Karadeniz ve geniş havzası için doğuracağı sonuç ve etkilerin tespit edilmesidir.

Anahtar Kelimeler: Karadeniz, Rusya, Ukrayna, ABD ve AB, NATO.

THE BLACK SEA POLICY OF RUSSIA WITHIN THE CONTEXT OF GEOPOLITICS OF EURASIA

ABSTRACT

Located in the center of Eurasia, the Black Sea forms the borderline between the West and Russia. The border, which had appeared free from conflicts during the Cold War, turned into an issue line after the Cold War. The root of the issue is NATO's eastward expansion and Russia's reaction to it. The possibility of the Black Sea being included in the Western coverage has significantly changed Russia's attitude. Since NATO raised the possibility of accepting Georgia and Ukraine as members, Russia's intervention in Georgia in August 2008, Ukraine in March 2014, and its annexation of Crimea are her reactions to the possibility of falling under Western control of the Black Sea. The invasion of Ukraine, initiated by Russia on February 24, 2022, can also be interpreted as a continuation of the previous steps. Behind this latest invasion decision of Russia lies a determined reaction against the intention of the West to have a say in the Black Sea after Eastern Europe. Russia's acceptance of the West's presence in the Black Sea means that it consents to sever the ties with its near abroad, which should be controlled for its security. Russia cannot accept such a situation that will result in losing its security initiative. For this reason, Russia's Black Sea Policy, based on keeping the

Araştırma Makalesi

Makale Gönderim Tarihi: 03.02.2023; Yayına Kabul Tarihi: 08.09.2023

* Bu çalışma, 14-16 Eylül 2022 tarihleri arasında gerçekleştirilen "V. Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Kongresi"nde sunulan "Ukrayna İşgali Bağlamında Rusya'nın Karadeniz Politikası" adlı bildirinin genişletilmiş halidir.

** Dr., ORCID: 0000-0001-5662-3248, E-posta: muren4410@gmail.com

West out of the region, is built on pillars that will ensure the realization of its security, political, and economic interests. Therefore, this study aims to determine what the basic principles of Russia's policy towards the Black Sea are and what consequences and effects this will have for the Black Sea and its large basin.

Keywords: Black Sea, Russia, Ukraine, USA&EU, NATO.

Giriş

Küresel ve büyük güç olma iddiası, I. Petro'dan itibaren Rus dış politikasının değişmeyen hedeflerinden biridir. Bu hedefin en somut göstergesi, dünya ekonomik sistemiyle bütünleşmeyi öngören sıcak denizlere kesintisiz ulaşılması ve Rus bayrağının dünyanın her bölgesinde dalgalandırılabilmesidir. Bu maksatla, I. Petro'nun (1682-1725) öncülüğünde Rus donanmasının oluşturulması için ilk adım, 1695'te Don Nehri üzerinde atılmıştır (Kurat, 1987, s. 253). Bu dönemde Osmanlı İmparatorluğu egemenliği altında bir 'Türk Gölü' (Khanna, 2011, s. 90) olan Karadeniz, uzun süre Türk-Rus hegemonya mücadelesine sahne olmuştur. Yaklaşık iki asır süren bu mücadelede Rus Çarlığı, en nihayetinde 1877-78 Savaşı'nın ardından bölgeyi 'Rus Gölü' haline getirmeyi başarmıştır. Bu uzun zaman diliminde bölge, Batı'nın ilgi alanının dışında kalmıştır. Rusların 'sıcak denizlere ulaşma hayali'nin başarı olasılığının artmasıyla birlikte 'Boğazlar Meselesi' ve Karadeniz, uluslararası gündemin ilk sırasına yerleşmiştir (Şener, 2014, s. 474). Birbiriyle bağlantılı iki sorunun çözümüne yönelik olarak Batı ve Rusya, farklı stratejiler takip etmiştir. Mevcut durum itibarıyla Batı'nın Avrasya'nın karasal gücü olarak kabul edilen Rusya'yı Karadeniz'de tutma stratejisinde başarılı olduğu söylenebilir.

İki savaş arası dönem ve Soğuk Savaş boyunca Karadeniz, uluslararası gündemin dışında kalmıştır. Sovyetler Birliği'nin dağılarak Soğuk Savaş'ın bitmesiyle birlikte aşamalı bir şekilde yeniden uluslararası gündemin ilk sırasına yerleşmeye başlamıştır (Stronski, 2021). Bu gelişmede, Avrasya'da daha aktif rol almak isteyen ABD ve AB'nin tutumu belirleyici olmuştur. Doğal sınırlarına çekilen Rusya'nın dikkatini ülke içinde yeniden yapılanmaya verdiği bu dönemde, NATO ve AB'nin post-Sovyet bölgelerini de içine alacak şekilde genişlemeye başlaması, Batı (ABD ve AB) ve Rusya'yı kısa sürede karşı karşıya getirmiştir. NATO'nun Ekim 2008'de Ukrayna ve Gürcistan'a üyelik kararını alması, Rusya açısından bardağı taşıran son damla olmuştur. Bu tarihten itibaren Rusya'nın yakın çevresi olarak tanımladığı post-Sovyet bölgelerinde nispeten daha saldırgan bir politika takip ettiği gözlemlenmektedir. Ancak Rusya'nın bu saldırgan tutumu, Batı'nın Doğu Avrupa ve Karadeniz'e yaklaşımında beklenen bir değişiklik yaratmamıştır. Bu yüzden Rusya'nın 24 Şubat 2022'de Ukrayna'yı işgale karar vermesinde, sadece Ukrayna'nın değil, Karadeniz'in de jeostratejik konumunun ve Batı'nın Baltık Denizi gibi Karadeniz'i de 'NATO Gölü'ne dönüştüreceği endişesinin etkili olduğu düşünülmektedir.

Söz konusu endişenin etkisinde kalan Rusya'nın eskiden olduğu gibi Karadeniz'i kendi kontrolünde tutabilme olasılığı her geçen gün giderek zayıflamaktadır. Zira Batı'nın Avrasya'nın merkezinde yer alan Karadeniz'e yönelik yaklaşımı, ilgiden eyleme doğru dinamik bir dönüşüm geçirmektedir. Böyle bir ortamda geniş Karadeniz havzasında saldırgan bir tutum içine giren Rusya'nın Karadeniz'i belirtilen dinamik dönüşümün dışında tutmayı başarabilecek mi sorusu merak uyandırmaktadır. Bu çerçevede çalışmanın amacı, Rusya'nın kendi ekseninde tutmaya çalıştığı Karadeniz'e yönelik nasıl bir strateji takip edeceği ve bu stratejisinin Batı'yı bölge dışında tutma konusunda ne derece başarılı olacağı gibi sorulara cevap aranması ve bunların yaratabileceği stratejik etkilerin belirlenmesidir. Bunun için önce çalışmada kullanılacak teorik çerçeve ortaya konulacak ve sonra da, Rusya'nın politik yaklaşımına doğrudan

etkili olacağı düşünülen Avrasya'daki jeopolitik ortamın temel dinamikleri tanıtılacaktır. Ardından ise, Rusya'nın Karadeniz'de takip etmeye çalıştığı politikanın temel esasları incelenecektir. Neticede, elde edilecek veriler ışığında genel bir analiz yapılarak, bahse konu politikanın yaratacağı bölgesel ve küresel sonuçlara dair öngörülerde bulunulacaktır.

Teorik Çerçeve

Soğuk Savaş sonrasında Rusya, Avrasya'da Çarlık ve Sovyet yönetimlerinden geriye kalan siyasi mirasın korunması ve devam ettirilmesi yönünde bir yaklaşım içindedir. Bu nedenle bölgede jeopolitik denklemlerin kurulmasında her zaman söz sahibi olduğuna inanmaktadır. Yakın çevre olarak tanımladığı post-Sovyet bölgelerinde güvenliğiyle ilgili konularda gerekirse katı bir tutum içine girebilmektedir. Nitekim Batı'nın genişleme girişimlerine karşı 2000'li yılların ortalarından itibaren güç politikalarını devreye sokması, söz konusu katı tutumunun bir göstergesi olarak yorumlanabilir. Bu açıdan Rusya'nın dış politikasının realist teori ya da kuramının önermelerine uygun şekillendiği ve uygulandığı söylenebilir. Zira Rusya'da 'jeopolitik' ve 'realpolitik' kavramlarının birbirlerini bütünleyecek şekilde birlikte kullanılması (Abushov, 2010, s. 19), dış politikanın hazırlanmasında realist kuramın etkili olduğu iddialarını güçlendirmektedir.

Uluslararası sistemi bilardo masasına benzeten Realist kuram, aynı şekilde sistemin temel aktörleri olan bağımsız devletleri de, bilardo toplarına benzetmektedir. Realist kurama göre, üst otoritenin bulunmadığı uluslararası sistemde, anarşik bir yapı hâkimdir. Böyle belirsiz bir ortamda devletler, önceliğini hayatta kalarak varlığını devam ettirmeye vermektedir. Bunu başarabilmek için güce dayalı bir politika takip etme dışında başka bir seçenekleri yoktur. Bu yüzden devletlerin güç peşinde koşmaları ve ulusal çıkarları, dış politikalarını belirleyen iki temel dinamiktir (Steans vd. 2010, s. 53). Aslında Realizmin özü, egoizm ve anarşi ile güç politikasının yarattığı zorunlulukların birleşiminden ortaya çıkan siyasal ilişkiler ağının açıklanmasına dayanmaktadır (Donnelly, 2013, s. 33). Bu ortamda faaliyette bulunan devletlerin politik tutumlarının tanımlanması konusunda Realist kuram içinde farklı görüşler ortaya çıkmıştır. Bu kapsamda 'Klasik Realizm', 'Neo-Realizm' ve 'Neo-Klasik Realizm' olmak üzere üç farklı akıma ayrılan Realist kuram, devletlerin iç ve dış politikalarıyla uluslararası anarşik yapı gibi konularda farklı görüşler ileri sürmektedir. Belirtilen akımlar içinde yapısalcı sistemik bir yaklaşıma sahip olan 'Neo-Realist' akımın, farklı iddialar bulunmakla birlikte (Wieclawski, 2011) genel olarak Rus Dış Politikasını açıklamada daha başarılı olduğu düşünülmektedir.

Neo-Realizm, Realist önermeleri kabul etmekle birlikte uluslararası sistemin tanımlanması konusunda diğer iki akımdan farklı görüşlere sahiptir. Neo-Realizmin mimarı Waltz(1979, s. 80)'a göre; uluslararası sistem, uluslararası yapı ve bu yapı içinde birbirleriyle etkileşim halinde bulunan devletlerden oluşmaktadır. Soyut bir mekanizma olarak kabul edilen uluslararası yapı, devletlerin güçlerine göre sıralanmasıyla ortaya çıkmaktadır. Anarşik bir düzene sahip olan uluslararası sistemde, devletlerin davranışlarının sınırlandırılmasına yönelik girişimler istenmeyen sonuçlar doğurabilir. Üst otorite yoksunluğundan kaynaklanan böyle kritik bir duruma karşı devletler, varlıklarını devam ettirebilmek için güvenliklerine özel önem verirler. Bu nedenle 'kendi kendine yeterli olma' ilkesi son derece önemlidir (Waltz, 1979, s. 88). Beka sorununu başarıyla halledebilen bir devlet, ancak ondan sonra huzur, kazanç ve zenginlik gibi diğer hedeflere yönelebilir (Waltz, 1979, s. 126).

Uluslararası sistemde, hiçbir devletin diğerlerinin aleyhine kendi çıkarlarına uygun hareket etme hakkı yoktur. Böyle bir girişim uluslararası sistem tarafından cezalandırılmaktadır. Tam tersine uyumlu hareketler ise ödüllendirilmektedir. Aslında ceza ve ödül mekanizması, uluslararası yapı tarafından takip edilmekte ve uygulanmaya konmaktadır. Bu nedenle devletler, yapının belirlediği kurallara uygun hareket etmek zorundadırlar (Waltz, 1979, s. 88). Devletlerarası ilişkilerde, çoğunlukla belirsizlik ve şüphe hakimdir. Zaman içinde birçok yardımcı mekanizma geliştirilmiş olsa da, devletlerarasında ortaya çıkabilecek sorunlara çözüm bulmak kolay değildir. Zaten diğer Realistler gibi Neo-Realistler de, devletlerarasında bir sorun çıktığında uluslararası örgüt veya kurumların çözüm yeteneğine güvenmemektedir. Güven eksikliğinin nedeni, düzeni sağlamaktan sorumlu bir üst otoritenin olmamasıdır. Dolayısıyla saldırganı cezalandırma yeteneği olmayan örgüt ya da kurumlardan olumlu bir beklenti içine girmek gerçeklerle bağdaşmamaktadır (Mearsheimer, 1990, s. 12).

Realist kuramın temel kavramlarından biri olan reelpolitiğe göre, bir devletin dış politikasının çıkar ve güç arasındaki dengeye uygun hazırlanması ve uygulanması gerekir (Gresh, 2006, s. 2). Bu esaslar doğrultusunda dış politikasını uygulamaya koyan bir devlet, gücünü diğer devletten zayıf görmesi halinde önünde iki seçenek bulunmaktadır: Ya gücünü arttıracak ya da diğer devletlerle ittifak kurmak suretiyle gücünü çoğaltacaktır. Bu durumda diğer devlet veya devletlerin merhametine maruz kalmamak için dengeleme en rasyonel tercih olarak ortaya çıkmaktadır (Waltz, 1979, s. 126). Bu maksatla Realistler tarafından geliştirilen güç dengesi kuramı, rekabetçi politikaların çatışmaya dönüşerek uluslararası sisteme zarar vermesini engellemeyi hedeflemektedir (Waltz, 1982, s. 41). Bu kapsamda tehdit eden gücün dengelenmesi, Waltz(200, s. 38)'a göre, varlığını devam ettirmek isteyen devletler için takip edilmesi gereken yegane stratejidir. Güç dengesi, küçük devletlere hayatta kalma imkanı sağlarken; büyük devletlere ise, bölgesel veya küresel hakimiyet imkanı sunabilmektedir. Bu yüzden güç dengesi neticesinde, kimin ne kadar kazanacağı belirsizdir. Bundan dolayı göreceli güçlerine önem veren zayıf devletler, işbirliğine temkinli yaklaşmaktadırlar. En azından diğerinin daha fazla kazanması ihtimali, denge ittifakının diğer üyesi üzerinde göreceli kazancın kendisine karşı kullanılabileceği endişesi yaratmaktadır (Waltz, 1979, s. 106).

İşbirliğinden elde edilen kazancın kendisine karşı kullanılabileceği korkusu, bir devleti 'güvenlik ikilemi' ile karşı karşıya bırakabilir. Böylesine güvensiz bir ortam, karşılıklı olarak silahlanmayı tetikleyebilir. Gerekli önlemlerin alınmaması halinde, silahlanmanın savaşa sonuçlanması her zaman bir olasılık dahilindedir. Devletlerin savaş kararı almasında belirleyici faktörlerden biri, fayda maliyet analizidir (Heywood, 2011, p. 243). Analiz neticesi ne olursa olsun nihai kararda, devletin göreceli gücü etkili olmaktadır (Waltz, 2001, s. 159). Her ne kadar kararı etkileyen göreceli güç olsa da Neo-Realistler, ne kadar güce sahip olunması ve bunun nasıl kullanılması gerektiği konusunda fikir birliğine sahip değildir. Bu konuda 'savunmacı' ve 'saldırgan' olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır (Mearsheimer, 2013, s. 80). Bu konuda farklı düşünceleri savunan iki grup, nükleer silahlara sahip rakip güçlerin bu silahı saldırgan amaçlarla kullanılmayacakları konusunda aynı düşünceyi paylaşmaktadır. Yani karşılıklı misilleme yeteneğine sahip olmaları nedeniyle kullanılması herhangi bir avantaj yaratmayacaktır (Mearsheimer, 2013, s. 82). 'Savunmacı Realistler', devletlerin temel motivasyon kaynağının uluslararası sistemde varlığını devam ettirmek olduğunu düşünmektedir. Buna bağlı olarak devletlerin güçlerini değil güvenlikleri arttırmaları gerektiğini iddia etmektedirler (Waltz, 1979, s. 126). Bu nedenle de, statükocu bir dış politika önerirler (Little, 2007, s. 170). Tam tersine 'Saldırgan Realistler' ise, büyük devletlerin her zaman hegemonya peşinde olmaları gerektiğini, bunun için de

revizyonist bir dış politika takip etmelerini savunurlar (Mearsheimer, 2001, s. 21). Akımlar arasındaki fark her ne olursa olsun, Avrasya geçmiş dönemde olduğu gibi bugün de Realist anlayışla hareket eden Rusya'nın saldırgan politikalarına sahne olmaktadır. Bu yüzden Karadeniz'in de içinde bulunduğu geniş havza, bölge devletlerinin statükoyu korumaya yönelik tüm çabalarına rağmen istemeyerek de olsa, revizyonizme yol açan bir dönüşüme maruz kalmaktadır.

Karadeniz'in Jeostrajetik Önemi ve Avrasya'daki Jeopolitik Etkileri

Asya ve Avrupa kıtalarını birbirine bağlayan Karadeniz, Akdeniz vasıtasıyla Avrasya'nın dünya veya okyanuslarla bütünleşmesini sağlamaktadır. Bu özelliği sayesinde Akdeniz'in etkinliğini daha da genişleten Karadeniz, aynı zamanda Avrasya'nın birçok bölgesini birbirine bağlamakta ve kıta içerisinde daha derinliklere ulaşma imkanı sunmaktadır. Kerç Boğazı ile önce Azak Denizi'ne; oradan da Volga-Don kanalıyla Hazar Denizi'ne; Ren-Tuna nehirleriyle Kuzey Denizi'ne; Main-Tuna nehirleriyle Baltık Denizi'ne ve takiben de Atlas Okyanusu'na irtibat kurulabilmektedir (Duman, 2021, s. 276). Karadeniz'in sahip olduğu geniş irtibat ağıyla Doğu Akdeniz, Balkanlar, Kafkasya ve Ortadoğu gibi farklı alt bölgelere ulaşma imkânı sağlaması (Çelikpala, 2010, s. 7), büyük güçlerin ilgisini bölgeye çekmektedir. Bu genel görüntü içinde deniz ulaştırma güzergâhlarının düğüm noktasında yer alan Türk Boğazları ve Kerç Boğazı, Karadeniz'in jeostrajetik önemini daha da artırmaktadır. Türk Boğazları, Avrasya'ya; Kerç Boğazı ise, Rusya'ya açılan bir kapı konumundadır. Bu özelliklerinin yanında; Avrasya içinde değişik deniz ulaştırma hatları arasında transit koridoru hizmeti sağlaması, geniş havza içindeki enerji kaynaklarını birbirine bağlaması, enerji kaynaklarının aktarılmasına aracılık yapması ve Rusya'yı güneyinden çevrelemesi gibi ilave özellikler (Duman, 2021, s. 277), Batı'nın bölgeye olan ilgisini daha da artırmaktadır.

Karadeniz, uzun yıllar Türk ve Rus imparatorlukları arasındaki sınır hattını oluşturmuştur. İki imparatorluğun yıkıldığı I. Dünya Savaşı'ndan sonra, Batı ve Doğu'yu birbirinden ayıran bir sınır hattı haline gelmiştir. II. Dünya Savaşı'ndan sonra ortaya çıkan uluslararası sistemde ise, liberal ve komünist rejimler arasında ideolojik sınır hattına dönüşmüştür (Kandemir, 2018, s. 84). Sovyet Rusya'nın Soğuk Savaş neticesinde yıkılışı, diğer bölgelerde olduğu gibi Karadeniz'de de önemli değişimler yaratmıştır. Bölgede böylesine ciddi jeopolitik sonuçlar yaratan gelişmelerin jeopolitik bakış açısıyla ele alınması, konunun daha iyi anlaşılmasını sağlayabilir. Zira Parag Khanna (2011, s. 19)'nın da belirttiği gibi jeopolitik, geçmişte yaşananlara bakarak günümüzde yaşananları anlamaya çalışır. Yaşanan ve yaşanmakta olan olaylar arasında tarihsel bağlantılar kurmak suretiyle, bu gelişmelerin takip edeceği seyir ve ileride alabileceği görüntüyle ilgili sağlıklı öngörülerde bulunulabilir.

Soğuk Savaş sonrası dönemin post-Sovyet bölgelerini kapsayan jeopolitik ortama bakıldığında ilk göze çarpan husus, bu geniş bölge içinde yeni bağımsız devletlerin ortaya çıkması ve bunların piyasa ekonomisine uygun yeni siyasi sistem için dönüşüm sürecine girmeleridir (Yılmaz, 2021, s. 69). Salih Yılmaz'a göre, ABD bu dönüşümde önemli rol oynamıştır. Milliyetçi girişimleri destekleyen ABD, Rusya'dan kopuş için siyasi ortamın olgunlaşması yönünde gayret göstermiştir. Diğer husus ise, daha önce bölgede yer almayan ABD, AB ve NATO gibi aktörlerin aşamalı bir şekilde Karadeniz'de etkinlik mücadelesine girmeleridir. Bu yeni dönemin başlamasıyla birlikte bölgenin gündemine, siyasi değişime bağlı olarak enerji, enerji güvenliği, çevre ve

göç gibi yeni konular da dahil olmuştur. Bölgede ABD ve AB'nin özellikle enerji ve enerji güvenliğine önem vermeleri, Karadeniz'deki rekabeti giderek kızıştırmaya başlamıştır (Doğan, 2018, s. 74).

Yeni dönemin başlangıcında Batı ve Rusya arasındaki ilk rekabet, Avrupa'nın güvenliği ve mevcut ekonomik yapılanmasıyla ilgili alanlarda başlamıştır. Gelecekte Avrupa'nın güvenliğinin nasıl sağlanacağı ve bölgede oluşturulan refahın kıtanın geri kalan bölümüne nasıl yaygınlaştırılacağı tartışılmaya açılmıştır. Bu tartışma kapsamında güvenlik ve refah gibi iki farklı alanın temsilcileri olan NATO ve AB arasında takip edilecek strateji ve bu stratejinin uygulanmasında kimin öncülük yapacağı gibi soruların cevapları aranmıştır (Larrabee, 2008, s. 277). Genişlemeye dahil edilecek ülkelerin önce NATO'ya daha sonra AB'ye girmeleri görüşü ağırlık kazanmıştır. Genişleme kararının uygulanmaya konulması, Orta ve Doğu Avrupa'da Batı ve Rusya arasında gerginlik konusu olurken; Ukrayna ve Gürcistan'ın genişleme alanına dahil edilmesiyle Karadeniz de, rekabet ve çatışma alanına dahil edilmiştir.

Avrupa'da değişim tartışmalarının başladığı dönemde Rusya, yakın çevre olarak kabul ettiği bölgede BDT'yi kurarak güvenlik kuşağını korumak istemiştir. Bu girişime ilk olumsuz tepki, Karadeniz havzasındaki eski Sovyetler Birliği üyesi devletlerden gelmiştir. Birçok uzman tarafından 'Genişletilmiş Karadeniz Bölgesi' (Arbatova, 2008, s. 304) olarak tanımlanan havza içinde yer alan Gürcistan, Ukrayna, Azerbaycan ve Moldova yeni dönemin başlamasıyla birlikte Rusya'ya karşı temkinli bir tutum içine girmişlerdir. Bu ülkelerin 1990'lı yılların ortalarından itibaren oluşturduğu GUAM dayanışması, bölgesel faaliyetlerde işbirliği için Rusya'dan ziyade genelde Batı'yı tercih etmiştir (Khanna, 2011, s. 91; Belskiy vd. 2018, s. 283). Dimitri Trenin (2008, s. 113)'e göre; Rusya, GUAM'ı BDT'ye alternatif yaratma amaçlı ABD destekli bir girişim olarak görmüştür. Neticede Rusya'nın nüfuz alanındaki bu hareket, zaman içinde ortaklık anlayışını yitirerek işlevsiz hale gelmiştir. Bu dönemde Batı'ya gösterilen ilginin karşılıksız olmadığı kısa süre sonra ortaya çıkmıştır. AB'nin 2004'te başlattığı 'Avrupa Komşuluk Politikası'nı güncellemek suretiyle 2009'da yayınlayarak uygulamaya koyduğu 'Doğu Ortaklığı Politikası' (DeBardleben, 2010, s. 246) ve TRACECA (Avrupa Kafkasya Asya Ulaştırma Koridoru) ulaştırma projesi (Tüfekçi, 2016: 160), söz konusu ilgiye olumlu bir cevap olarak yorumlanabilir. Bu ilgiyi gösteren devletlerin büyük bölümünün GUAM'ı kuran ülkeler olması şaşırtıcı değildir.

Rusya'nın batı ve güneydoğusunda yer alan Baltık Denizi, Doğu Avrupa ve Karadeniz'i kapsayan geniş alan, güvenliği açısından en hassas bölgeyi oluşturmaktadır (Cohen, 2015, s. 247). Rusya açısından tehdit algısının en yüksek olduğu bu bölgenin AB ve NATO'nun genişleme faaliyetinin hedefinde olduğunun açığa çıkması, Batı ve Rusya arasındaki ilişkilerde gerginlik yaratmıştır. Rusya açısından bu gerginliğin, genişleme faaliyetinin tamamlanması halinde Karadeniz ve havzasındaki manevra yeteneğini kaybedeceği olasılığının artmasından kaynaklandığı söylenebilir. Bu nedenle Rusya, bu gelişmeye belli bir aşamadan sonra daha şiddetli tepki göstermeye başlamıştır. F. Stephen Larrabee (2008, s. 284), bunu iki nedene dayandırmaktadır: İlki, Rusya'nın zaman içinde gücünün artmış olmasıdır. İlk genişleme tartışmalarının olduğu dönemde zayıf olan Rusya, doğrudan tepki göstermemeyi tercih etmiştir. Enerji fiyatlarından kaynaklanan gelirlerinin artması gücüne yansımış ve bu da tepkilerinde değişiklik yaratmıştır. Diğeri ise, genişleme kararlarında önemli rolü olan ABD'nin ilgisinin Karadeniz üzerine odaklanmaya başlamasıdır. Daha önce küresel gelişmelere öncelik veren ABD, 11 Eylül saldırılarından itibaren dikkatini Avrasya'ya ve buna bağlı olarak Karadeniz'e de çevirmiştir (Çelikpala, 2010, s. 6). Amerikan çıkarları açısından stratejik önemi giderek artan Karadeniz, ABD'nin etki

ve katılım faaliyetlerinin istikrarlı bir şekilde arttığı bir bölge haline gelmiştir (Kurt, 2020, s. 276). Geniş Karadeniz havzası içinde varlık göstermeye başladığı andan itibaren ABD'nin bölgede demokrasi ve piyasa reformlarının desteklenmesi, enerji arzı güvenliğinin sağlanması, güvenlik sorunlarının çözümüne katkı sağlanması, denizcilik alanında işbirliği ve kıyıdaş ülkelerin denizcilik kapasitelerinin gelişimlerinin desteklenmesi gibi farklı alanlarda girişimlerde bulunmaya başladığı görülmektedir (Sanders, 2014, s. 7).

Batı ve onun kapsama alanına girmek isteyen ülkelerle Rusya arasındaki ilişkilerin gerginlikten çatışmaya dönüşmesi, Nisan 2008'de Romanya'da düzenlenen Bükreş Zirvesiyle başladığı kabul edilebilir. Zirve'de üyelik için Gürcistan ve Ukrayna'ya yeşil ışık yakılması (Berryman, 2010, s. 233), Rusya'yı derinden sarsmış, Ukrayna ve Gürcistan ile ilişkilerin daha da gerginleşmesine yol açmıştır (Trenin, 2008, s. 103). Aslında NATO'nun Ukrayna ve Gürcistan'a yeşil ışık yakılmasına rağmen üyelik eylem planının onaylanmaması, Rusya'yı rahatlatmış ve gerekli önleyici tedbirlerin alınması konusunda cesaretlendirmiştir (Tanchev, 2020, s. 6). Rusya'nın harekete geçmesinde, geçmiş dönemden alınan derslerin de etkin rol oynadığı söylenebilir. Rusya'ya göre; Batı'nın doğuya genişlemesi, yeni bir çevreleme politikasından başka bir şey değildir. Bu yüzden her ne pahasına olursa olsun mutlaka durdurulması gerekmektedir (Derman, 2018, s. 156). Yakın çevresindeki bu örtülü girişimin destekçisinin ABD olduğunu düşünen Rusya, Batı'ya karşı ilk ciddi uyarısını Ağustos 2008'de Güney Osetya'yı cezalandırmak için askeri harekâta başlayan Gürcistan'a müdahalesiyle göstermiştir (Tsygankov, 2015, s. 280; Dönmez, 2022, s. 306). Müdahale neticesinde Rusya, Abhazya ve Güney Osetya'nın bağımsızlık ilanlarını tanımıştır. Her iki Özerk Cumhuriyetle yaptığı askeri antlaşmalar çerçevesinde Rus Askeri Üsleri her iki bölgede varlığını devam ettirmektedir (Gülşen, 2018, s. 12). İkinci tepki, Ukrayna'ya askeri müdahaleyle gösterilmiştir. Ukrayna halkının 2013 yılı sonuna doğru gelecekle ilgili tercihlerini aleni bir şekilde AB'den yana kullanacağını göstermesi üzerine (Alım, 2022, s. 2) Rusya'nın Kırım'a müdahalesi, Mart 2014'te Kırım'ı ilhak etmesiyle sonuçlanmıştır (Salushev, 2014, s. 37; Dönmez, 2022, s. 306). Bu dönemde Putin'in Kırım'la ilgili açıklaması, Rusya'nın Karadeniz'e bakışını da açıkça göstermektedir. Kırım'ın Rusların tarihi mirası ve bölgesel istikrar için çok önemli bir bölge olduğunu belirten Putin, stratejik bir konuma sahip olan bölgenin güçlü ve istikrarlı bir egemenliğin, yani Rusya'nın bir parçası olması gerektiğini belirtmiştir (Kushnir, 2017, s. 117). Ayrıca Kırım'ın işgaliyle birlikte Rusya'nın desteklediği ayrılıkçılar, Donetsk ve Luhanks'ta başlattıkları bağımsızlık faaliyetlerine kesintisiz olarak devam etmiştir (Sarı, 2021: 263). Kırım'ın önce işgali ve ardından ilhaki, Rusya ve NATO arasındaki ipleri tamamen koparmıştır (Demir, 2022, s. 22). Diğer taraftan Ukrayna, ilhak olayını reddetmiş, geçen süre zarfında Batı'yla işbirliği ve bütünleşme yönündeki bilinen tutumunu değiştirmemiştir.

Uzun yıllar Rus hegemonyasında kalmış olan Karadeniz, Rus çıkarları açısından vazgeçilmesi mümkün olmayan bir bölgedir. Rus Çarlığı ve Sovyetler Birliği döneminde olduğu gibi günümüzde de, Rusya'nın kontrolü altında olmasının dışında başka bir seçeneğin kabul edilmesi mümkün değildir. Bölgesel kontrolün sağlanmasında temel vasıta olan Rus donanmasına ev sahipliği yapan Kırım, geçmişte olduğu gibi günümüzde de önemli rol oynamaktadır. Rus deniz gücünün dünyayla bağlantısını sağlayan önemli çıkış noktalarından birini oluşturan Kırım, jeostratejik açıdan özel bir konuma sahiptir. Öncelikle doğal kale gibi görüntüsüyle Kuzey Karadeniz bölgesinde kalan toprakların korunması için ileri karakol vazifesini başarıyla yerine getirebilme potansiyeli bulunmaktadır. Diğer taraftan Karadeniz'den gelen ve kuzey istikame-

tinde ilerlemek isteyen askeri birlikler için köprübaşı gibi işlev görebilmektedir. Ele geçirilmeksizin ya da kontrol altına alınmaksızın kuzeye doğru ilerlemek mümkün değildir. Bu özelliklerinden dolayı Kırım'ı ilhak eden Rusya, Karadeniz'de aleyhine olan dengeyi lehine çevirmeyi başarmıştır. İlhak neticesinde bölgedeki kıyı uzunluğu 475 km'den 1200 km'ye çıkmıştır (ICG, 2018, s. 12). Bunun da ötesinde ilhak sayesinde Karadeniz'e yönelik çıkarları bağlamında üç hedefine ulaştığı düşünülmektedir. Öncelikle güneybatı sınırlarını güvence altına almış, bölge ülkeleri üzerindeki etkisini kuvvetlendirmiş ve Karadeniz'in her bölgesine olduğu kadar Akdeniz'e de müdahale etme yeteneği kazanmıştır. Bunun neticesinde Rusya, geniş Karadeniz havzasının tamamını etkileyebilecek bir potansiyel güç konumuna ulaşmıştır (Flanagan, 2020, s. 1). Ayrıca Kırım vasıtasıyla Rusya, kendi topraklarına açılan kapının kilidini elinde bulundurmaktadır. Kırım'ı elde bulundurmadan Kerç Boğazı'nı geçmek ve Rus topraklarının derinliklerine ilerleyebilmek kolay değildir. Ancak buradan geçilerek Azak Denizi'ne girilmesi halinde, Rus siyasi bütünlüğü açısından hassas bölgelere ulaşılabilmesi daha kolay hale gelmektedir. Azak Denizi'nin devamı olan Volga Nehri'nin geniş havzası, Türk ve Rus dünyalarının ayrıldığı hattı oluşturmaktadır (Aktürk, 2006, s. 342). Türk topluluklarından Tatarlar, Çuvaşlar ve Başkurtlar genellikle bu havzanın doğu bölgelerinde yaşamaktadırlar. Azak Denizi'nin doğu kıyıları ve devamındaki Kuzey Kafkasya, başta Çeçenler olmak üzere ayrılıkçı hareketlerin en yoğun olduğu bölgedir. Azak Denizi, bu özellikleriyle Rus hegemonyasında kalması gereken ve girişe yasak olan bölgelerin başında yer almaktadır. Bunların yanında Kırım'ın Rus tarihi içinde kültürel önemini de unutmamak gerekir. Ruslar adına Ortodoks Hıristiyanlığı ilk defa kabul eden Kiev Prensi Vladimir, Kırım'da vaftiz edilmiştir. Bu nedenle Kırım, Ortodoks Rus dünyasını birleştiren ve bütünleştiren manevi ve kültürel öneme sahip bir bölge olarak öne çıkmaktadır (Grigorova, 2020, s. 81).

Batı ve Rusya arasında gerginliğin arttığı bir dönemde tam tersine Batı ve bölge devletleri arasında ortaya çıkan işbirliği, geniş Karadeniz havzası içinde Rusya'nın aleyhine bir görüntü oluşturmaktadır. Karadeniz'e bakıldığında, kıyıdaş ülkelerin ikisi AB üyesi (Romanya ve Bulgaristan) ve biri aday ülke (Türkiye) statüsündedir. Yine üç kıyıdaş ülke (Türkiye, Romanya ve Bulgaristan) NATO üyesidir. Ukrayna ve Gürcistan, her iki örgüte üye olamamaları da, taraflarla arasında oluşan özel bağı ve statüsünü devam ettirmektedir (Hamilton, 2008, s. 320). Soğuk Savaş döneminde 'çevre' konumunda olan Karadeniz, yeni devletlerin Batı'yla bütünleşme yönünde karar vermeleri ve bu yöndeki kararlılıklarını sürdürmeleri neticesinde, bölgeyi uluslararası sistemin 'merkez'i haline getirmiştir (Kandemir, 2018, s. 86). Belirtilen yeni konuma ulaşılmada NATO ve ABD'nin rolü büyüktür. Bölge ülkelerinin Batı'yla bütünleşmesini destekleyen NATO, Karadeniz'de varlığını giderek artıran bir tutum içindedir. NATO'nun 1997'den itibaren Karadeniz'de düzenlemekte olduğu 'Deniz Meltemi Tatbikatı' (Sea Breeze), 2021'de Rusya'ya karşı gövde gösterisine dönüşmüştür. ABD'nin öncülüğünde ve Ukrayna'nın evsahipliğinde düzenlenen 'Deniz Meltemi 2021 Tatbikatı', 24 Haziran-10 Temmuz 2021 tarihleri arasında icra edilmiştir. Karadeniz'in serbestçe kullanılabilmesi amacıyla gerekli ortamın sağlanmasını öngören tatbikata, Türkiye dahil 18 NATO ülkesinin yanı sıra değişik bölgelerden davetli olan 14 ülke katılmıştır (Archus, 2021). Diğer taraftan ABD, kıyıdaş ülkeleri destekleyerek Rusya'nın geniş Karadeniz havzasında tekrar hegemon bir tutum içine girmesine karşı olduğu mesajını vermektedir. Bu kapsamda ABD, Kırım'ın işgalinden sonra 2017'de yayınladığı 'Ulusal Güvenlik Stratejisi' isimli dokümanında, Rusya'nın NATO ve AB'yi tehdit olarak gördüğünü ve dünya genelinde ABD'nin etkisini zayıflatmaya çalıştığını belirtmiştir (NSS, 2017, s. 25).

Karadeniz ve civarının bölgeselcilik açısından başarılı bir bölge olduğu söylenemez. Bu sonuçta, bölgenin kontrolünün kaybedilmesine yol açabilir düşüncesiyle Rusya'nın olumsuz tutumu önemli rol oynamaktadır. Ancak Türkiye'nin bu konudaki olumlu yaklaşımı Rusya'nın tutumunu değiştirmiştir. Bölge ülkelerini kapsayan siyasi ve ekonomik alandaki ilk örgütlenme girişimi, Türkiye'nin inisiyatifiyle başlatılmıştır. Rusya'nın önceliğini ülke içine verdiği dönemde Türkiye'nin geniş Karadeniz havzası ülkeleri arasında öncülük ettiği 'Karadeniz Ekonomik İşbirliği Teşkilatı' (KEİT), kuruluş çalışmalarını tamamlayarak 25 Haziran 1992'de faaliyete geçmiştir (Shlykov, 2018, s. 97). Bölgesel güvenliğin sağlanması kapsamında yine Türkiye'nin öncülüğünde başlatılan Karadeniz Donanma İşbirliği Görev Grubu (KDİGG) (Özarlan, 2012, s. 143) 21 Haziran 2001'de imzalanan kuruluş anlaşmasıyla göreve başlamıştır (Schmidt, 2017, s. 15). Ayrıca bölgede kitle imha silahlarının yayılmasını önleme, terörizm, insan ve uyuşturucu kaçakçılığıyla (Arbatova, 2008, s. 299) mücadele amacıyla NATO'nun Akdeniz'de yürüttüğü operasyonlarıyla uyumlu bir şekilde 1 Mart 2004'te 'Karadeniz Uyum Harekâtı' (KUH) uygulanmaya konmuştur (Hamilton vd. 2021, s. 34; Derman, 2018, s. 150). Kuruluş amaçlarına uygun olarak faaliyetlerine devam eden KDİGG ve KUH gibi tamamlayıcı güvenlik vasıtalarının risk ve tehditleri bertaraf etmede başarılı olduğu söylenebilir. Bu sayede ABD ya da NATO'nun bölgede var olma amacıyla yapabileceği talepler için siyasi ve hukuki boşluk bırakılmamıştır (Kurt, 2020, s. 296).

Soğuk Savaş sonrasında Karadeniz'in birçok alanında olduğu gibi jeo-ekonomik yapısında da önemli değişimler yaşanmıştır. Bölge sadece kıyıdaş ülkeleri değil bağlantılı olduğu Kafkasya ve Orta Asya ülkelerinin de dünya ekonomisiyle bütünleşmesine katkı sağlamaktadır (Kakışım, 2021, s. 395). Bilindiği gibi enerji, Rus dış politikasında kullanılan önemli araçlarından biridir. Boris Barkanov (2018, s. 138)'a göre, bu alanda doğalgaz özellikle ön plana çıkmaktadır. Günümüzde boru hatları, doğalgazın kullanıcı ülkelere ulaştırılmasında kesintisiz ve güvenli bir vasıta olarak kabul edilmektedir. Karadeniz, Rus doğalgaz boru hatları için yeni güzergah olarak kullanılan bölgelerden biridir (Trenin, 2008, s. 113). Bunun yanında Rus petrolünün büyük bölümü, yine Karadeniz vasıtasıyla kullanıcı ülkelere ulaşmaktadır. Türk Boğazlarından her 15 dakikada bir geçen petrol tankerleri, bölgeden yapılan sevkiyatın derecesini açıkça ortaya koymaktadır (Coffey vd. 2021: 3). Bu özelliklerinden dolayı bölgenin güvenliği ve istikrarı, hem kıyıdaş hem de tüketici ülkeler açısından son derece önemlidir.

Günümüzde Karadeniz'in güvenliği ve istikrarı gündeme geldiğinde dikkatler Türk Boğazlarına çevrilmektedir. Boğazların kullanılmasıyla ilgili genel esaslar, 20 Temmuz 1936'da imzalanan 'Montrö Sözleşmesi' ile belirlenmiştir (Meray vd. 2020, s. 691). Sözleşme'nin, geçmiş dönemde Batı ve Rusya arasında yaşanan rekabet neticesinde ortaya çıkan güç dengesinin bir ürünü olduğu söylenebilir. Bu yüzden Karadeniz'deki güvenlik ve istikrarın sigortası gibi işlev görmektedir. Tarihsel süreç incelendiğinde Batı'nın Boğazlara yönelik yaklaşımında iki faktörün ön plana çıktığı görülmektedir. İlki, her ne olursa olsun Boğazların engelleyici özelliğinin kesintisiz bir şekilde devam ettirilmesidir. İkincisi ise, Boğazların dost bir ülkenin yönetiminde olmasıdır (Yurdusev, 1999, s. 563). Boğazların dost ülke egemenliğine bırakılması, gücüyle doğrudan bağlantılıdır. Dost ülkenin gücü yeterli değilse, Lozan örneğinde olduğu gibi Boğazlar özel bir komisyon vasıtasıyla yönetilmelidir (Erkin, 1968, s. 55). Dost ülke gücünün yeterli olması halinde ise, Montrö Sözleşmesi'nde olduğu gibi ev sahibi dost ülkenin egemenliğine bırakılabilir (Meray vd. 2020, s. 691). Rusya'nın tutumunda ise, konjonktürel gelişmeler etkili olmaktadır. Rusya, öncelikle şartların uygun olması halinde, Boğazlara tek başına sahip olmayı

istemektedir (Goryanof, 2006, s. 27; Yel, 2015, s. 6). Konjonktürel şartların kendi aleyhinde olması durumunda ise, Boğazların ev sahibi ülke egemenliğinde kalmasını desteklemektedir. Şartların Batı lehine geliştiği ve geçici olduğunu düşündüğü bu dönemde genellikle sessiz kalmayı tercih etmektedir (Çapraz, 2020, s. 41). Bölgede denge unsuru olan Montrö Sözleşmesi, NATO'nun her istediği zaman Karadeniz'de güçlü bir şekilde varlık göstermesini engellemektedir (Coffey vd. 2021, s. 3). Bu nedenle Rusya, Montrö Sözleşmesi'nin değiştirilmesi önerilerine karşı duyarlıdır (Derman, 2021). Böyle bir hamlenin Batı'nın bölgeye sızmasına imkan veren yeni bir anlaşmayla sonuçlanabileceğine inanmaktadır. Türk Boğazları'yla ilgili diğer zorluk ise, NATO ile savaş durumudur. NATO ile bir savaş durumunda Rusya, Sözleşme'nin sağladığı avantajını kaybetmektedir. Türkiye'nin müttefik ülkeleriyle birlikte hareket edecek olması nedeniyle NATO donanmaları Boğazlardan rahatlıkla geçebilecektir. Türkiye'nin NATO üyesi olmasından duyduğu rahatsızlığın asıl nedenini de, bu hassas nokta oluşturmaktadır.

Rusya'nın Mart 2014'te Kırım'ı ilhakının ardından Batı ve Rusya arasında başlayan çatışmada, diplomatik alanda yapılan girişimlere rağmen istenilen sonuç elde edilememiştir. Batı ve Rusya arasında Ukrayna üzerinden devam eden gerginlik 2021 yılının sonuna doğru doruğa ulaşmıştır. Rusya, 21 Aralık 2021'de söz konusu genişlemenin durdurulmasını sağlayacak antlaşma için Batı'ya iki öneri sunmuştur. İlki, NATO'nun 2008 Bükreş Zirvesi'nde aldığı Ukrayna ve Gürcistan'ın ittifaka katılmasını öngören bildirgenin geri çekilmesidir. Diğeri ise, NATO'nun post-Sovyet bölgesinde genişlemeden vazgeçtiği konusunda yasal ve bağlayıcılığı olan resmi bir açıklamada bulunmasıdır (Richter, 2022: 1). NATO, Ocak 2022'de Rusya'nın önerilerini görüştüğü toplantıda her iki öneriyi de reddetmiş ve Rusya'dan Ukrayna sınırındaki birliklerini çekmesini talep etmiştir (Richter, 2022, s. 1). Bunun üzerine Rusya, 21 Şubat 2022'de önce sözde Luhansk ve Donetsk Cumhuriyetlerinin bağımsızlıklarını tanıyarak ilk hamlesini yapmış, ardından da 24 Şubat 2022'de işgal harekâtını başlatmıştır. Konuyla ilgili analizinde Sabir Askeroğlu (2022), Rusya'nın Ukrayna'yı işgal planını iki siyasi hedef üzerine inşa ettiğini belirtmektedir. İlki, Ukrayna'nın silahsızlandırılmasıdır. Yani Ukrayna Silahlı Kuvvetlerine ait tüm tesislerin ya yok edilmesi ya da kontrol altına alınmasıdır. Diğeri ise, mevcut siyasi iktidarın devrilmesi ve yerine Rusya ile işbirliği yapabilecek yeni bir iktidarın kurulmasıdır. İşgal kararını veren Rus Yönetimi'ne göre, Kırım ilhakından sonra iki ülke arasında imzalanan Minsk Antlaşması'nın uygulanmamasının ve federe bir yapıya geçilememesinin gerçek sorumlusu, Cumhurbaşkanı Vlodimir Zelenski'dir. Plan doğrultusunda hedeflere ulaşılması halinde, Ukrayna'da yeni bir anayasal sistemin kurulması ve bunun neticesinde Minsk Anlaşmalarının uygulanması mümkün olabilecektir (Askeroğlu, 2022). Daha önce 'Gerasimov Doktrini'¹ ile Kırım'da istediği hedefe ulaşan Rusya, aynı sonucu Ukrayna'da da alabileceğini düşünerek Batı'nın tüm uyarılarına karşı

¹ Rusya Genelkurmay Başkanı Valery Gerasimov'un 2013 yılında yayınladığı bir makalesinde açıklanan bir doktrindir. Özet olarak, askeri niteliğe sahip olmayan yöntemler kullanılmak suretiyle en az konvansiyonel harekât maliyetiyle siyasi hedeflere ulaşmayı öngörmektedir. Bunun için önce düşman ülke üzerinde klasik askeri yöntemlerin dışında hibrit yöntemler kullanılarak etkinlik sağlanması ve ardından da, klasik askeri kuvvetler devreye sokularak hedefin ele geçirilmesi planlanmaktadır (Yılmaz, 2021, s. 67). Bazı uzmanlar, adı geçen doktrinin bilimsel kriterleri karşılama açısından yetersiz olduğunu iddia etmektedirler. Konuyu özel olarak inceleyen Hayrettin Güler'e göre; son dönemdeki çatışmalarda elde edilen olumlu neticeler göz önüne alındığında 'Gerasimov Doktrini', bilimsel açıdan bir doktrinde olması gereken temel kriterlerin birçoğunu karşılamaktadır. Daha fazla bilgi için bakınız; GÜLER, Hayrettin (2022). "Gerasimov Doktrini ve Rusya'nın Hibrit Savaş Anlayışı". Geçmişten Günümüze Ruslar ve Rusya. (Ed.ler, S. Yılmaz, Ş. Ateş, B. Yılmaz, M. Küçükylmaz ve M. Kıratlı), Ankara, Nobel Yayınları No: 4359. 319-342, s. 338.

kararlı bir görünüm sergilemiştir. ABD ve AB, Rusya'nın kararına karşı çıkmış, bölgesel (AB, Avrupa Konseyi ve AGİT) ve küresel (BM) platformlarda Rusya'yı suçlayan kararların alınmasını sağlamış, aşamalı bir şekilde siyasi ve ekonomik yaptırımları (Demir, 2022, s. 35) devreye sokmuştur. Batı dünyası içinde ABD, Almanya ve Fransa Ukrayna'ya silah yardımı konusunda öncülüğü devam ettirmektedirler. Cumhurbaşkanı Zelenski, 2023'ün ilk günlerinde yaptığı özel bir açıklamayla, Ukrayna halkı adına üç ülkenin devlet başkanlarına teşekkür etmiştir (Ellyatt vd. 2023). Aynı şekilde NATO, Ukrayna'ya her türlü desteği sağlayacağını açıklamış ve dikkatini Rusya'nın en çok endişe duyduğu bölgeye yani Karadeniz'e çevirmiştir. Aslında Karadeniz, daha önceki NATO toplantıları neticesinde yayınlanan bildirimlerde de gündeme getirilmiş ve örgüt açısından önemine vurgu yapılmıştır. Ancak yayınlanan son doktrinle ilginin eyleme dönüştürülebileceği sinyali verilmiştir. Nitekim Haziran 2022'de yayınlanan '2022 Stratejik Konsepti'nde Karadeniz, örgütün ilgi alanındaki stratejik öneme sahip bir bölge olarak gösterilmiştir (NATO, 2022, s. 11).

Rusya'nın Karadeniz Politikası

Rusya, geçmişten gelen alışkanlıkla Karadeniz'i, kendi topraklarının ve egemenlik alanının devamı olarak düşünmektedir. Rusya'ya göre; Karadeniz ve yakın havzası, siyasi bütünlüğünün korunması ve varlığının devam ettirilebilmesi bakımından kontrol altında bulundurulması gereken bir bölgedir (Duman, 2021, s. 277). Bu nedenle bölgeyi bekasının doğal bir parçası olarak gören Rusya, kendi iradesi ve kontrolü dışında kalmasına neden olabilecek bölgedeki her aktörü tehdit olarak algılamaktadır (Derman, 2018, s. 156). Bu nedenle dengeyi kendi aleyhine çevirebileceğini düşündüğü ABD, AB ve NATO gibi Batılı aktör ve örgütleri, bölge dışında tutmaya çalışmaktadır (Çelikpala, 2010, s. 8). Gerekliğinde adı geçen aktörlerin bölgeye sızmalarını engelleyebilmek için sert bir tutum sergilemekten çekinmemektedir. Rusya'ya göre; kıyıdaş olmayan aktörlerin bölgede yer alma veya bölgeyi etkileme girişimleri, dostça olmayan niyetlerden kaynaklanmaktadır. Bu tip girişimlerin Rus yönetimi üzerinde oluşturduğu algı, bazı stratejik dokümanlara aleni bir şekilde yansıtılmıştır. Bu bağlamda en son Aralık 2014 ve Aralık 2015 tarihli 'Askeri Doktrin' ve 'Ulusal Güvenlik Stratejisi'nde, Rusya ve müttefiklerine yönelik toprak iddiaları, yakın çevresine konuşlandırılan yabancı askeri birlikler ve Rusya'ya bitişik sularda Rus güvenliğini ihlal eden her türlü girişim, 'tehdit' olarak tanımlanmıştır (Kuimova vd. 2018, s. 4). Rusya, Karadeniz'de ABD, NATO ve Batı'yla işbirliğini tercih eden Ukrayna'yı tehdit olarak kabul etmektedir (Delanoe, 2019, s. 19; Güler vd. 2021, s. 3). Ayrıca aynı dokümanlarda, Batı'nın Doğu Avrupa ve Karadeniz'deki genişleme faaliyetine sessiz ve tepkisiz kalmayacağı resmi olarak ilan edilmiştir. Ancak Rusya'nın bu yöndeki ikazlarını dikkate almadan genişlemeye devam eden AB ve NATO'ya tepkisinin farklı olması, aslında bir çelişki oluşturmaktadır. Bu kapsamda NATO'nun genişlemesine sert tepki gösterirken, onun kardeşi konumundaki AB'ye ses çıkarmamaktadır. Sessizliğinin nedeni ise, AB'yi bölgesel politikalarda ABD'ye karşı bir dengeleyici unsur olarak görmesidir (Derman, 2018, s. 156).

Batı'nın 'Geniş Karadeniz Havzası' içindeki genişlemesine ısrarla devam etmesine paralel bir şekilde ilgisini giderek Karadeniz üzerine odaklaması, Rusya'nın bölgeye ayrı bir önem atfetmesine yol açmaktadır. Rusya'nın bu tutumunun anlaşılabilmesi için Rus yönetimi tarafından belli dönemlerde yayınlanan ve ihtiyaç duyulduğunda güncellenen stratejik dokümanlara bakılması, uygun bir hareket tarzı olabilir. Bu nitelikteki dokümanlar, ulusal güvenlik strateji

belgesi, dış politika konsepti, askeri doktrin, yakın çevre doktrini, deniz doktrini şeklinde sıralanabilir. Karadeniz'e bu dokümanların ikisinde yer verilmektedir. Bunlardan ilki, Temmuz 2017 tarihli 'Rus Deniz Harekâtı Politikası Esasları' isimli dokümandır. Bu dokümana göre; Karadeniz, Kırım'da konuşlu donanma vasıtasıyla caydırma potansiyeli yüksek bir bölge olarak gösterilmektedir (Kuimova vd. 2018, s. 5). Diğeri ise, 'Rus Deniz Doktrini'dir. En son Putin tarafından onaylanarak 31 Temmuz 2022'de yürürlüğe giren yeni doktrinde, Karadeniz'in Rusya'yı Atlantik Okyanusu ile bağlantısını sağlayan önemli bir deniz olduğu belirtilmektedir. Bu işlevinden dolayı Karadeniz'in statüsünü belirleyen 1936 tarihli Montrö Sözleşmesi'nin değiştirme girişimlerinin Rus çıkarlarına ciddi risk yaratacağına özel vurgu yapılmaktadır (Tebin, 2022).

Batı tarafından Karadeniz ve geniş havzasına gösterilen önemin altında yatan gerçek nedenlerin doğru olarak bilinmesi, gelecekteki olay ve gelişmelerin daha önceden ve doğru bir şekilde anlaşılmasına yardımcı olabilir. Aslında Batı'nın Avrasya'ya olan ilgisinin Mackinder'in 20. yüzyılın başında yaptığı analizlerle başladığı söylenebilir. Bölgeyi jeopolitik bir bakış açısıyla inceleyen Mackinder, 1904'te yayınladığı makalesinde, Rus Çarlığı'nın sahip olduğu toprakları 'kalpgah' olarak tanımlamış ve bu bölgenin dünya adasını kontrol edebilecek potansiyele ulaştığına dikkat çekmiştir (2004, s. 313). Daha sonra 1919'da yayınlanan kitabında, 'Doğu Avrupa'ya hükmedenin 'kalpgah' bölgesine hakim olabileceği ve bunun da, önce dünya adasına, sonra da dünyaya hükmetmeyle' sonuçlanabileceği iddiasında bulunmuştur (Mackinder, 1919, s. 186). Bu iddianın temelini oluşturan Doğu Avrupa'nın stratejik önemi, Avrupa'nın iki güçlü devleti Rusya ve Almanya arasında kalan geniş ve düz bir bölge olmasından kaynaklanmaktadır (Sloan, 2013, s. 27). İkinci dokümanın yayınlanmasından sonra Mackinder, 1919 yılı sonuna doğru Güney Rusya'ya İngiltere temsilcisi olarak atanması nedeniyle bu bölgeyi daha iyi tanıma fırsatı bulmuştur. Bölgede kaldığı kısa süre zarfında İngiliz Hükümeti'ne Ocak 1920 tarihli raporunda sunduğu önerisi, daha sonraki dış politika hamlelerine esin kaynağı olmuştur. Söz konusu raporunda Mackinder, İngiltere'ye tehdit oluşturan yeni Komünist rejimin kaynağında boğularak yok edilmesini teklif etmiştir. Bunun için de, Baltık ve Hazar denizleri arasında kurulmasını öngördüğü yeni devletler (Beyaz Rusya, Ukrayna, Güney Rusya, Dağıstan, Gürcistan ve Azerbaycan) vasıtasıyla bir tampon bölge oluşturulmasını önermiştir (Sloan, 2013, s. 28). İngiliz Hükümeti bu teklifi kabul etmemiş, ancak Milletler Cemiyeti Doğu Avrupa'da yeni devletlerin kurulmasını onaylamıştır (Sloan, 2013, s. 28). En son II. Dünya Savaşı'nın devam ettiği dönemde yayınladığı makalesinde ise, Almanlara karşı devam eden savaşın Rusların kazanması halinde Sovyetler Birliği'nin dünyadaki en büyük kara gücü haline geleceği öngörüsünde bulunmuştur (Mackinder, 1943, s. 601). Bu öngörüsüne bağlı olarak da, 'Orta Okyanus' olarak tanımladığı 'Atlantik Okyanusu'nun iki kenarında siyasi işbirliğini yapılmasının zorunlu olduğunu uyarısında bulunmuştur (Mackinder, 1943, s. 604). Nitekim II. Dünya Savaşı sonunda Sovyetler Birliği'nin Doğu Avrupa'yı işgalinden sonra Mackinder'in bu görüşü, 1949'da NATO'nun kuruluşunda yol gösterici bir faktör olmuştur (Sloan, 2013, s. 34). Mackinder'in jeopolitik görüşlerinin Soğuk Savaş'tan sonra Batı'nın genişleme kararlarını ne derece etkilediği bilinmemektedir. Ancak NATO'nun son Ukrayna ve Gürcistan kararıyla 1920 tarihli raporunda önerilen tampon bölgenin gerçekleşmesini sağlayacak istikrarlı bir tutum içine girmesi, Rusya'nın geniş Karadeniz havzası içinde büyük bir olasılıkla saldırgan politikaları için tetikleyici bir etki yarattığı düşünülmektedir.

Kırım'ı ilhakından sonra Rusya, Karadeniz ve yakın çevresindeki geniş havza içinde durum üstünlüğünü yeniden ele geçirmiştir. Bu üstünlük, güçlü bir donanmaya sahip olması ve deniz platformunun yarattığı manevra yeteneğini etkin bir şekilde kullanması sonucunda doğal

bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Sahip olduğu bu yeteneği vasıtasıyla bölgedeki gelişmeleri kendi çıkarına uygun bir şekilde yönlendirebilmektedir. Aslında deniz platformunun sağladığı manevra yeteneği, bölgesel üstünlüğün belirleyici unsurudur. Bu nedenle Rusya, Karadeniz'i ulusal bekası için kendi kontrolü altında olması gereken bir bölge olarak görmektedir (Elekdağ, 2017, s. 15; Coffey vd. 2021, s. 3). Ancak bu hegemonik tavrı, Karadeniz'i 'Rus Gölü'ne çevirmek istediği iddialarına zemin hazırlamaktadır (Blank, 2016; Haring, 2023). Bu tip iddiaların Rusya üzerinde pek fazla etkili olduğu söylenemez. Zaten bölge üzerinde otoritenin kaybedilmiş olması, Soğuk Savaş'tan sonra Kremlin tarafından bir türlü hazmedilememiştir. O yüzden de bölgenin eski konumuna tekrar getirilebilmesi için uygun fırsatların çıkması beklenmiştir (Kushnir, 2017, s. 113). Doğu Avrupa ve Kafkasya'yı birbirine bağlayan bir halka işlevi gören Karadeniz, kontrol altında olmaması halinde Rusya'nın güvenliğine ciddi boşluk yaratacak bir yerde bulunmaktadır. Bölge etrafındaki ülkelerle birlikte ele alındığında, fırsatların yanında riskleri de barındırdığı söylenebilir (Bingöl, 2021, s. 833). Rusya'ya göre, Karadeniz'in üç özelliği ön plana çıkmaktadır. İlki, Rusya'yı Anadolu, Kafkasya, Balkanlar ve Doğu Avrupa'ya doğrudan bağlamasıdır. Bu özelliğiyle daha çok stratejik bir havza görünümündedir (King, 2008, s. 1). Havzanın merkezinde yer alan deniz platformunun sağladığı geniş manevra yeteneği, güçlü olan aktöre doğrudan veya dolaylı bir şekilde adı geçen bölgeler üzerinde söz sahibi olma potansiyeli kazandırmaktadır. Bundan dolayı elden çıkmasının ulusal çıkarlara ağır darbe indireceği düşünülmektedir. Diğer, bölge genelinde gerekli önlemlerin alınmaması halinde, komşu bölgelerden kaynaklanabilecek tehditlerin Karadeniz vasıtasıyla geniş havzaya hızlıca yayılma tehlikesidir. Bu sadece Rusya için değil tüm bölge ülkelerinin güvenliklerine de ciddi risk yaratmaktadır (Flanagan, 2020a, s. 24). Sonuncusu ise, Karadeniz'in çevresindeki geniş havzada etnik ve kültürel yönden zengin bir sosyal dokunun bulunmasıdır. Bölgenin büyük bir bölümü, tarihsel süreçte uzun süre Rus egemenliğinde kalması nedeniyle bölge halklarıyla Rusya arasında yakın bağlar kurulmuştur (Sarı, 2021, s. 268). Günümüzde bu bağları etkin bir şekilde kullanan (Sarı, 2021, s. 268) Rusya, bölgenin coğrafi özelliklerinden istifade ederek güneydoğu sınırlarını emniyet altına alırken; kendi yörüngesinden kurtulmaya çalışan bazı yönetimleri de kontrolü altında tutmaya çalışmaktadır. Diğer bir ifadeyle Rusya, kendisiyle işbirliği yapma dışında başka bir seçeneği bulunmayan bazı azınlık grupları, yaşadıkları ülke merkezi yönetimlerine karşı baskı vasıtası olarak kullanılabilir.

Uluslararası sistemin çok kutuplu bir yapıda olduğuna inanan (Wieclawski, 2011, s. 174) Rusya, yaptığı uyarıları dikkate almayan NATO'nun Karadeniz istikametindeki genişlemesine karşı sert tutumunu ve geri adım atmama konusundaki niyetini günümüzde de sürdürmektedir. Genel olarak Batı'nın bu yöndeki uyarılarını dikkate almamaktadır. Nitekim Kırım'ın ilhakının ardından NATO'nun Temmuz 2016'daki Varşova Zirvesi'nde Rusya'nın düşman ilan edilmesi ve NATO'nun Karadeniz'in güvenliği için bölgede daha fazla varlık göstereceğine vurgu yapılması (Elekdağ, 2017, s. 12), Rusya üzerinde caydırıcı etki yaratmamıştır. Tam tersine Ukrayna'yı işgal kararıyla havza içinde sahip olduğu durum üstünlüğünden vazgeçmeyeceğini göstermiştir. Rusya'nın bu tutumuna karşılık Batı, Ukrayna'nın yanında yer almaya devam etmektedir. Rusya'ya karşı bugüne kadar siyasi ve ekonomik alanı kapsayan değişik yaptırım paketlerini uygulamaya koymuştur (Zorlu, 2022, s. 9). Bu yönde atılan en önemli adım, enerji tedarikinin azaltılması kararıdır. Bu kararda dikkat çeken husus, hiç şüphesiz Almanya'nın 'Kuzey Akım-2' hattını iptal etmesidir. Rus gazına olan bağımlılığın azaltılması yönündeki kararlı tutumdan geri adım atılmayacağı görüntüsü sürdürülmektedir (Rende, 2022). Yine Rusya'nın sahip olduğu 640 milyar dolar civarındaki rezervlerinin yarısına yakını dondurulmuş, Rusya'da

faaliyet gösteren 1000'den fazla uluslararası şirket ülkeyi terk etmiş ve Rus ekonomisinin uluslararası finans sistemiyle bağı koparılmaya çalışılmıştır. Ayrıca Rus ekonomisi için hayati öneme sahip bazı markalar Rus pazarından çekilmiş ve rejimle işbirliği yapan 600'den fazla oligark² da yaptırımlara tabi tutulmuştur (Zorlu, 2022, s. 9). Rusya, yaptırımların Rus ekonomisinden ziyade dünya ekonomisine zarar verdiğini iddia etmektedir. Doğu Ekonomik Forumu'nda konuşan Putin, "Batı'nın Rusya'ya yönelik yaptırımları dünya ekonomisi için en büyük tehdit" olduğunu ifade etmiştir. Yine burada Batı yaptırımlarıyla ilgili sorulara, "Hiçbir şey kaybetmedik" demiş ve gelecekte de ümitsiz olmadığını göstermek için "Hiçbir şey kaybetmeyeceğiz" şeklinde devam etmiştir (BBC News, 2022). Öncelikle doğalgaz sorunuyla bağlantılı soğukla mücadeleye odaklanan AB ise, yaptırımlar neticesinde planladıkları hedefe ulaşabileceklerine inanmaktadır. Rusya'ya karşı dokuzuncu yaptırım paketini uygulamaya koyacaklarını açıklayan AB Komisyonu Başkanı Ursula von der Leyen "Şimdiye kadar uygulamaya koyduğumuz sekiz yaptırım paketi Rusya'nın canını acıtıyor" ifadesini kullanmıştır (NTV Haber, 2023). Bazı çatlak sesler gelmekle birlikte Batı'nın yaptırımlarla ilgili ortak hareket etme konusunda başarılı olduğu söylenebilir. Ancak Kürşat Zorlu(2022a, s. 9)'nun da vurguladığı gibi yaptırımlardan beklediği sonucu alabildiğini söyleyebilmek için henüz erkendir. AB, doğalgaz konusuyla ilgili bağımlılığı önleyici tedbirleri devreye sokmasına rağmen soruna tam anlamıyla cevap bulabilmiş değildir. Bu durumun farkında olan Rusya, "olağanüstü durum ve zorunlu nedenleri" gerekçe göstererek Avrupa'ya gönderilen doğalgazı daha önce olduğu gibi aynı şekilde gönderme garantisi veremeyeceğini açıklamıştır (Rende, 2022). Bir sonraki adımda ise, arızalar nedeniyle 'Kuzey Akım-1'deki gaz akışının askıya alındığı duyurulmuştur. Kremlin Basın Sözcüsü Dmitri Peskov, konuyla ilgili yaptığı açıklamasında "Avrupa'da hayat kötüleşecek ve buradaki insanlar mevcut yönetimlere bunun hesabını soracaklar" ifadesiyle, bir bakıma Avrupalı yöneticilere gözdağı vermiştir. Dolayısıyla bu son açıklama, doğalgazla ilgili muammayı daha da karmaşık hale getirmiştir.

Doğu Avrupa ile ilgili gelişmeler, Rusya'nın genelde Batı, özelde Avrupa ile ilişkilerini doğrudan etkilemektedir. Rusya, NATO'nun özellikle Avrupa'nın güvenliğiyle ilgili hususların kendisiyle koordineli bir şekilde yürütülmesi gerektiğini düşünmektedir (Weber, 2017). Aslında taraflar arasında ilk önce 1997'de 'Daimi Ortak Konseyi', daha sonra ise 'Rusya-NATO Konseyi' nin (RNC) kurulmasının (Toktogulov, 2015, s. 88) temel gerekçelerinden biri, söz konusu koordinasyonun yapılabilmesidir. Ancak Rusya'nın Karadeniz'e yaklaşımı farklıdır. Avrupa'nın aksine Karadeniz'i, tek başına kendi kontrolü altında tutulması gereken bir bölge olarak görmektedir. Batı'nın bölgede bırakın söz sahibi olmasını, varlık göstermesini bile kabul etmemektedir. Dolayısıyla Batı'yı bölge dışında tutma stratejisine dayandırılan Rusya'nın Karadeniz Politikası, bölgeye yönelik güvenlik, siyasi ve ekonomik çıkarlarını gerçekleştirmesini sağlayacak sütunlar üzerine inşa edilmiştir. Rusya'nın diğer bölgelerde olduğu gibi Karadeniz'de de öngörülen hedeflere ulaşabilmek için ihtiyaca bağlı olarak sert, yumuşak ve akıllı güçlerini devreye sokması bilinen dış politika manevralarıdır. Ancak Karadeniz havzası içinde sert gücüne öncelik vermesi dikkat çekmektedir (Asker, 2021, s. 99). Zira Gürcistan ve Ukrayna'da

² Rusya'da "oligark" terimi, ulusal siyaseti etkilemek için yerli ekonomik kaynakları kontrol eden bir iş adamını ifade eder. Bu manada oligarklar, Sovyetler Birliği'nin yıkılmasıyla birlikte sosyalist ekonomiden kapitalist sisteme geçiş döneminde ortaya çıkmıştır. Daha fazla bilgi için bakınız; S. Guriev and A. Rachinsky (2005). The Role of Oligarchs in Russian Capitalism. *Journal of Economic Perspectives*, XIX/1: 131-150.

yaşananlar, bölgede toleranslı bir tutum içinde olmayacağını göstermektedir. Buradan hareketle Karadeniz'de gelecekte de benzer tutumunu devam ettireceği düşünülmektedir.

Karadeniz politikasının güvenlik ayağında, ekonomik üretim için kritik olan alanların korunması, yasadışı faaliyetlerin engellenmesi, seyir güvenliğinin sağlanması ve ekonomik açıdan önemli deniz alanlarında dış politika faaliyetlerinin kesintisiz yürütülmesi esas alınmaktadır (Reach, 2020, s. 48). Bunun başarılabilmesi için Rus çıkarlarıyla uyumlu geçmiş dönemlerde tesis edilen jeopolitik ortamın aynen devam ettirilmesine önem verilmektedir. Bu kapsamda ABD ve NATO'nun bölgeye sızmamaları için her türlü tedbir alınmaya çalışılmaktadır. Bu kapsamda taraflar arasındaki denge unsuru haline gelen Montrö Sözleşmesi'nin devam ettirilmesine öncelik verildiği söylenebilir (Sağlam, 2021). Sözleşme'nin tarafsız bir şekilde uygulanması, ABD ve NATO'nun Karadeniz'e yönelik askeri faaliyetlerini büyük ölçüde sınırlandırmaktadır. Rusya, kendi çıkarlarına muhalif olan her iki aktörün girişimlerini gözlem altında bulundurmak suretiyle bölgede zemin kazanmalarına fırsat vermemeye özen göstermektedir. Örneğin 2000'li yılların ortalarına doğru bölgede birbirinin peşi sıra ortaya çıkan renkli devrimlerin bölgede Rusya aleyhine siyasi bir yapılanma oluşturmasına fırsat verilmemiştir. Ayrıca Karadeniz'de tesis edilen tamamlayıcı güvenlik vasıtalarıyla bölgenin yasadışı kaçakçılık ve göç güzergâhı haline getirilme gayretleri etkisiz hale getirilmiştir (Savin, 2018, s. 60).

Rusya'nın bölgeye yönelik güvenlik politikasının temel dayanağı, Kırım ve Novorossisk limanlarında konuşlu Karadeniz Donanması ve bölgede konuşlu kara birlikleridir. Gürcistan'a askeri müdahale sonrası Karadeniz Donanması, 2000'li yılların sonlarından itibaren yeniden yapılanma ve modernizasyon faaliyetlerine tabi tutulmuş, yeni nesil gemi, denizaltı, füze ve hava savunma sistemleriyle takviye edilmiştir. 2020'ye kadar devam eden bu faaliyet neticesinde donanmaya, yeni nesil füzelerle donatılan üç denizaltı ve 18 savaş gemisi katılmış, gambot, firkateyn, kıyı emniyeti ve devriye gibi su üstünde faaliyet yürüten gemilerin sayısı 30'a, denizaltıların sayısı ise yediye ulaşmıştır. Ayrıca donanma, deniz ve denizaltı hedeflerine karşı kullanılacak şekilde modern helikopter ve savaş uçağı gibi deniz havacılığı unsurlarıyla teçhiz edilmiştir. Bunların yanında bölgeye yeni konuşlandırılan birliklerle birlikte Kırım'ın hava ve sahil savunma yeteneği daha da güçlendirilmiştir (Bingöl, 2021, s. 842). Kırım'a yerleştirilen S-300/400 hava savunma füze sistemleriyle takviye edilen alan engelleme (A2/AD) sistemi sayesinde, hava füze sistemleriyle Karadeniz'in deniz ve hava alanının %40-50'si; gemi-savar seyir füzeleriyle ise, bölgenin tamamı kontrol altına alınmış durumdadır (ICG, 2018, s. 13). Güneydoğu Askeri Bölge Komutanlığı'na konuşlandırılan yeni kara kuvvetleri unsurlarıyla geniş Karadeniz havzasının tamamına anında müdahale edebilme yeteneği kazanılmıştır (Binnendijk, 2020, s. 1). Bu gelişmeler neticesinde Rusya'nın Karadeniz'de üstünlüğü tekrar ele geçirdiği söylenebilir. Günümüzde Karadeniz ve geniş havzası, üstün ateş ve manevra gücüne sahip Rus Donanması'nın kapsama alanı içinde güvenlik bölgesine dönüşmüş durumdadır (Delanoë, 2019, s. 19). Bu sayede önümüzdeki dönemde Karadeniz Donanmasına ait füzelerle, daha önce Akdeniz ve Hazar'daki donanma unsurlarıyla Suriye'deki İŞİD hedeflerinin ateş altına alınması (Kappis, 2016, s. 42) gibi Karadeniz havzasında da, Rus çıkarlarına zarar verecek hedeflerin de ateş altına alınması mümkün olabilecektir.

Rusya açısından günümüzde Karadeniz'in güvenliğine yönelik asıl tehlike, Ukrayna ve Gürcistan'ın Batı'yla bütünleşme gayretleridir. Aslında bağımsızlıklarını kazandıkları andan itibaren Rusya'dan sürekli uzaklaşma eğiliminde olan bu iki ülke, bölgesel işbirliği için Batı ve onun kurumlarını kullanmayı tercih etmektedir (Derman, 2018, s. 156). Soğuk Savaş'ın sona

ermesinden bu yana Rusya, Baltık Denizi ve Doğu Avrupa'da aşamalı olarak zemin kaybetmiştir. Gürcistan ve Ukrayna müdahalelerinin altında yatan temel gerekçe, aslında bu yeni kayıplarla birlikte bölge güvenliğini sağlama esnekliğini kaybetme korkusudur. Her iki ülkenin de NATO ve AB'ye üye olmaları halinde, sadece Karadeniz 'Batı Gölü'ne dönüşmeyecek aynı zamanda güneydoğusundan kaynaklanan tehdide karşı tedbir alma yeteneği de kaybedilebilecektir. Diğer taraftan Ukrayna ile birlikte düşünüldüğünde, Karadeniz ile birlikte Azak Denizi'nin de kaybedilme olasılığı artmaktadır. Zaten Kırım'ın 300 yıllık dostluğun anısına 1954'te bir hediye olarak Ukrayna'ya bağlanması kararından (Konak, 2019, s. 84) sonra Rus çıkarları açısından son derece önemli olan Azak Denizi bile, Ukrayna ile birlikte kullanılmak zorunda olan ortak bir deniz haline dönüşmüştür (Duman, 2021, s. 277). Bu durumun gerçekleşmesine seyirci kalınması halinde, Azak Denizi'ni de kullanabilecek olan Batı ya da NATO'nun devletin kalbine müdahale etmesine karşı tedbir almada büyük güçlüklerle karşılaşılabilir. Daha da kötüsü, Rusya'nın siyasi bütünlüğü açısından hassas olan Kuzey Kafkasya (Suchkov, 2018, s. 311) ve Türk grupların yoğun olduğu Tataristan gibi bölgelerin, Batı'nın liberal değerlerine dayalı propagandalarına maruz kalabilme olasılığıdır. Karadeniz üzerindeki kontrolün kaybolması, Rusya'nın kendi güvenliğinin sağlanmasıyla ilgili esnekliğin de kaybedilmesiyle sonuçlanabilecektir. Rusya, her iki ülkeye yaptığı müdahalelerle bu tehlikeleri büyük oranda engellediğini düşünmektedir. Nitekim bu müdahaleler neticesinde bölgede ulaştığı yeni konumuyla, geniş Karadeniz havzasındaki mevcut çatışma alanları üzerinde söz sahibi olduğu görüntüsü yaratmıştır. Bu sayede bölgede güvenlik üreten ve istikrar sağlayan güç olarak Karadeniz'le birlikte ülkesinin güney sınırlarının güvenliği de garanti altına aldığı söylenebilir (Flanagan, 2020a, s. 24). Ancak Ukrayna'da devam eden işgal harekâtında belirlenen hedeflere ulaşmadaki başarısızlığı, devasa konvansiyonel askeri gücünün teknolojik olarak yetersizliğini de ortaya koymuştur (Doğrul, 2022, s. 26). Ayrıca bu sefer Geresimov Doktrini'nin de pek fazla işe yaramadığı görülmektedir. Müdahale süresince bugüne kadar, "ekonomik tedbirler, siber saldırı, yerel Rus azınlıklarla birlikte özel kuvvetler, psikolojik savaş" gibi yöntemler aktif bir şekilde kullanılmıştır (Yılmaz, 2021, s. 68). Ancak savaş uzadıkça sorunun sadece teknoloji alanında değil Rus Silahlı Kuvvetlerinin lojistik, idari sistem, emir ve komuta alanlarında da ciddi sorunlar yaşadığı görülmektedir.

Rusya'nın dış politikasında, genel olarak Avrasya'da mevcut statükoyu korumayı hedeflemesi nedeniyle savunmacı Neo-Realist yaklaşıma uygun hareket ettiği söylenebilir. Zaten ABD ve NATO gibi rakipleriyle mukayese edildiğinde, saldırgan bir politika takip edebilecek bir güce sahip olmadığı görülmektedir (Bingöl, 2021, s. 843). Ancak Karadeniz ve geniş havzasında özellikle güvenlikle bağlantılı konulardaki sert ve saldırgan tutumu, buna tezat oluşturduğu gibi bir görüntü vermektedir. Bu durum belirtilen bölgelerin 'yakın çevre' olarak tanımlanan post-Sovyet bölgeleri içinde yer almasıyla açıklanabilir. Zira yayınlamış olduğu 'Ulusal Güvenlik Stratejisi' ve 'Askeri Doktrin' gibi stratejik dokümanlarda tolerans göstermeyeceğini açıkça ortaya koymuştur. Ülke içinde ekonomik sorunlarla boğuşmak zorunda olan Rusya'nın genelde Batı'nın özeldir NATO'nun tüm uyarılarını hiçe sayarak Ukrayna'ya müdahalesi, beka ve güvenliğiyle ilgili kırmızı çizgilerini koruma konusunda kararlılık gösterisi olarak değerlendirilebilir. Dolayısıyla caydırıcı nitelikteki nükleer silahları hariç yeterli güce sahip olmamasına karşın Karadeniz'de hegemon olma isteğiyle hareket etmesi de, söz konusu niyetinin bir parçası olarak düşünülebilir.

Siyasi ayağında, Karadeniz'de Rusya'nın lehine olan durum üstünlüğünün devam ettirilebilmesi hedef alınmaktadır. Temel strateji, bölgede Rusya ile dostane ilişkilerden yana olan

aktörlerin desteklenmesi ve aksine tutum sergileyen ya da Rusya'nın aleyhine politika üreten NATO gibi örgütlerin bölgeden uzak tutulmasıdır (Reach, 2020, s. 48). Rusya, avantajlı olduğunu düşündüğü Karadeniz ve yakın havza içindeki ilişkilerini, herhangi bir aracı vasıta olmaksızın ikili ilişkiler çerçevesinde doğrudan ilgili ülkelerle yürütmeyi tercih etmektedir (Weber, 2017). İkili ilişkilerin başarıyla uygulanması halinde, Karadeniz'i Rus Çarlığı ve SSCB dönemlerinde olduğu gibi tekrar Rus hegemonyası altına alınabileceğine inanmaktadır Ancak NATO'nun bölgeye yönelik genişleme kararından vazgeçmemesi, bu düşüncenin uygulamaya konulmasının o kadar da kolay olmadığını göstermektedir. Romanya ve Bulgaristan'ın NATO'ya üye olmaları, Rusya'nın Karadeniz'de hegemonya kurma olasılığına büyük darbe indirmiştir (Bingöl, 2021, s. 834). Rusya'ya göre asıl öldürücü darbe ise, Gürcistan ve Ukrayna'nın NATO'ya üye olmalarıdır. İki ülkenin NATO'ya üye oldukları takdirde, Rusya'sının Soğuk Savaş sonrası dönemde olduğu gibi yeniden Karadeniz'in kuzeyinde küçük bir bölgeye hapsolme ihtimali yüksektir. Yaptığı askeri müdahalelerle bu durumu izin vermeyen Rusya, geniş Karadeniz havzası içinde bulundurduğu askeri üsler ve barış güçleri vasıtasıyla bölgesel politikaları yeniden manipüle etme avantajını elde etmiştir. Örneğin Moldova'ya bağlı Transdinyester bölgesindeki Rus barış gücünün varlığı, Moldova'nın Rusya'dan bağımsız hareket etmesine sınırlama getirmektedir (Askeroğlu, 2022a, s. 446). Aynı durum Azerbaycan için de geçerlidir. Azerbaycan'ın işgal altındaki topraklarını geri almasından sonra imzalanan ateşkes anlaşması gereği, Rus barış gücü Dağlık Karabağ'daki görevini sürdürmektedir (Bilgin, 2020, s. 18). Bunlara ilave olarak Gürcistan (Abhazya ve Güney Osetya) ve Ermenistan'daki Rus askeri üsleri (Delanoe, 2019, s. 18), Rusya'yı Kafkasya'da hegemon bir güç haline getirmektedir. Rusya'nın geniş havza içinde elde ettiği bu konum, bölge ülkeleri üzerinde ciddi endişe kaynağıdır. Örneğin Romanya Cumhurbaşkanı Traian Basescu, 2005'te ABD'de yapmış olduğu bir konuşmasında; Karadeniz'i asırlardır bir 'Rus Gölü' olarak gören Rusya'nın bölgede saldırgan bir tutum takınabileceği konusunda Batı dünyasını uyarmıştır (Celac vd, 2021, s. 5). O dönemde pek dikkate alınmayan bu uyarı, kısa süre sonra bölgesel etkilerini göstermeye başlamıştır.

Rusya, Batı'nın siyasi ve ekonomik yaptırımları karşısında zor durumda kaldığını söylemek yanlış olmaz. Karadeniz ve yakın havzasındaki hedeflerine ulaşabilmesi için kendi gücüne dayanma dışında başka bir seçeneği yoktur. Batı'nın Kırım'ın ilhakının ardından Rusya'ya karşı başlattığı siyasi ve ekonomik yaptırımlarını istikrarlı bir şekilde sürdürmesi, gelecekte de bu tutumundan geri adım atmayacağı şeklinde yorumlanabilir. Bu konuyu inceleyen Oktay Bingöl(2021, s. 843)'ün de belirttiği gibi Batı'nın ilk yaptırımlarının Rusya'ya maliyeti yaklaşık 50 milyar doları bulmuştur. Ukrayna'nın işgalinden sonra başlatılan yaptırımların sonuçlarının hemen ölçülebilmesi kolay değildir. Ancak 2022 yılı sonu araştırma sonuçlarına göre, Rus ekonomisinin yaptırımları beklenenden daha iyi atlattığını göstermektedir. Buna karşılık IMF, Kasım 2022'de yaptığı bir değerlendirmeye göre, yılsonunda Rus ekonomisinde %3'lük bir daralma olacağı öngörüsünde bulunmuştur (Nelson, 2022, s. 1). Dolayısıyla genel ekonomik göstergeler, zamanın Rusya'nın aleyhine çalıştığı sinyali vermektedir. Özelde ABD, genelde Batı, Soğuk Savaş'taki zaferini Sovyet Rusya'ya karşı uygulamaya koyduğu çevreleme politikasıyla elde etmiştir. Kırım'ın ilhakının ardından başlatılan izolasyon günümüzde de devam etmektedir. Rusya da bu olguya dikkat çekerek, çoğu zaman şikâyet etmektedir. Diğer taraftan yıllık savunma harcamalarına bakıldığında Rusya'nın NATO'nun harcamalarının oldukça gerisinde kaldığı görülmektedir (Bingöl, 2021, s. 843). Bu nedenle Rusya, NATO'ya karşı saldırgan bir politika takip etme potansiyelinden uzaktır. Diğer taraftan ittifak vasıtasıyla gücünü çoğaltma olasılığı da, yok denecek kadar azdır. Özellikle Avrupa'da yalnız kalmış ve dışlanmış bir görüntü vermektedir

(Çelikpala, 2023, s. 26). Soğuk Savaş sonrasında GUAM ile başlayan Rusya'nın yörüngesinden ayrılma süreci, geçen zaman içinde hızlanarak devam etmiştir. Yakın çevresinde Beyaz Rusya ve Ermenistan hariç ittifak kurabilecek başka bir devlet bulunmamaktadır. Onların da Rusya'nın yanında yer alma sebebi, daha çok ekonomik ve güvenlik alanlarındaki beklentileriyle alakalıdır. Bu ortamda sadece Asya'daki ortağı Çin'den bazı destek beklentileri olabilir. Bu manada geçen zaman siyasi, ekonomik ve teknolojik alanlarda da Çin'in desteğine olan ihtiyacının giderek arttığını göstermektedir. Ancak Çin de bu konuda iyimser bir görüntü vermemektedir. Batı'nın benzer yatırımlarından çekinen Çin, Rusya'nın beklentilerine karşı temkinli bir tutum sergilemektedir (Ülgen, 2023, s. 5). Daha da kötüsü, Ukrayna işgalinin ardından Batı komşusu Finlandiya ve İsveç, üyelik için NATO'ya müracaat etmiştir. Finlandiya'nın üyeliği kısa sürede kabul edilirken, Türkiye'nin çekinceleri nedeniyle İsveç'in üyelik işlemleri halen devam etmektedir (NATO, 2023). Ancak bu girişim neticesinde Rusya, Baltık Denizi'nin kullanım esnekliğini kaybetmiş ve bu bölgenin anahtarı da NATO'nun eline geçmiştir.

Ekonomik ayağındaki hedef ise, enerji kaynaklarının Karadeniz aracılığıyla kullanıcı ülkelere kesintisiz ulaştırılması ve uluslararası ekonomik sistemle bütünleşmenin önündeki engellerin kaldırılmasıdır (Reach, 2020, s. 48). Bu bağlamda Karadeniz, Rus enerji kaynaklarının nakli bakımından esnek ve alternatif bir ulaştırma platformu haline gelmiştir. Baltık Denizi gibi Karadeniz de, Rus doğal gazının aktarım güzergâhı olarak kullanılmaya başlanmıştır. Dünya doğalgaz rezervlerinin %17.4'üne ve petrol rezervlerinin ise %6.1'ine (Kurt, 2020, s. 79) sahip olan Rusya, enerji kaynaklarının tüketici ülkelere ulaştırılmasında geçmişe nazaran büyük bir elastikiyet kazanmıştır. Günümüzde Rus petrolünün büyük bir bölümü, Karadeniz vasıtasıyla kullanıcı ülkelere ulaştırılmaktadır. Rus doğalgazının Avrupa'ya aktarılması amacıyla ilk güzergâh hattı olarak Ukrayna (beş boru hattı) kullanılmıştır. Ancak Ukrayna ile 2006'da yaşanan gerginlik boru hatlarında önemli değişiklikler yapılmasına yol açmıştır. Bu kapsamda Ukrayna-Avrupa bağlantısını sağlayan bazı boru hatları baypas edilerek Baltık Denizi ve Karadeniz bölgesi yeni güzergâhlar olarak seçilmiştir (Kakışım, 2021, s. 399). Bu tercihle birlikte Rus doğalgazı, alternatif güzergâhlar olarak seçilen Karadeniz üzerinden Türkiye ve Güneydoğu Avrupa'ya; Baltık Denizi üzerinden ise, Batı Avrupa'ya aktarılmaya başlanmıştır (Erkan vd. 2021: 554).

Rusya, boru hatlarıyla enerji nakli amacıyla Karadeniz'i ilk defa "Mavi Akım Boru Hattı" için kullanmıştır. Türkiye-Rusya arasında Aralık 1997'de imzalanan anlaşma gereği, Şubat 2003'ten itibaren Türkiye'ye doğalgaz nakli başlamıştır (İsmail vd. 2016, s. 192). Ukrayna'yı baypas için inşasına başlanan 'Güney Akım' projesi Kırım'ın ilhakının ardından Batı tarafından başlatılan yaptırımlara tepki olarak iptal edilmiştir (Yesevi, 2018, s. 27). Bunun üzerine Türkiye ile yapılan anlaşma gereği 'Türk Akım' olarak adlandırılan yeni proje devreye sokulmuş ve yeni boru hattı 8 Ocak 2020'den itibaren hizmete girmiştir (Merdan, 2021, s. 469). Ukrayna işgali nedeniyle Almanya'nın siyasi ve ekonomik yaptırımlar kapsamında 'Kuzey Akım 2' boru hattını iptal etmesiyle (Rende, 2022) Karadeniz, Rus doğalgazının uluslararası pazarlara aktarılmasında daha kritik ve özel bir konuma ulaşmıştır. 'Kuzey Akım-1' hattında arıza çıkmasıyla birlikte Avrupa'da daha da artan doğalgaz krizine çözüm için Putin'in 13 Ekim 2022'de Moskova'da düzenlenen Enerji Haftası Konferansı'nda yaptığı konuşmasında "Türkiye'nin enerji merkezi olması" önerisi uluslararası arenada geniş yankı uyandırmıştır (Twidale vd. 2022). Enerji Bakanı Fatih Dönmez Türkiye'nin bu tip projeleri daha önce başarıyla tamamladığını belirterek, "Bu tarz uluslararası projelerde teknik, ticari ve hukuki açıdan değerlendirme, fizibilite çalışması yapılması gerektiğini" ifade etmiştir (Hacıoğlu, 2022). Rusya'nın teklifine Türkiye

olumlu cevap vermiş olsa da, yaptırımlar konusunda kararlı bir tutum içinde olan AB, Putin'in önerisine sessiz kalmayı tercih etmiştir. AB'nin bu konudaki ilgisizliğinin altında, Rus doğal gazına olan bağımlılığın azaltılması yönünde alınan önlemlerden olumlu sonuçlar alınması yatmaktadır. Nitekim savaş başlamadan önce AB'nin Rusya'dan tedarik ettiği doğal gaz oranı %45 iken, önlemlerin uygulanmaya başlaması neticesinde bu oran %10'a düşmüştür (İldem, 2023, s. 11). AB, enerji alanında gerekli önlemleri alırken, Rusya'ya karşı Ukrayna'ya siyasi desteğini devam ettirmektedir. Bu dönemde Rus işgaline karşı direnen Ukrayna birliğe aday ülke ilan edilmiştir (Çelikpala, 2023, s.28).

Rusya'nın Karadeniz'de almış olduğu askeri önlemlerden en fazla etkilenen ülkeler, Ukrayna ve Gürcistan'dır. Diğer kıyıdaş ülkeler, NATO'nun koruma şemsiyesi altındadır. Rusya'nın Ağustos 2008'de Gürcistan'a askeri müdahalesine uluslararası toplumun gereken desteği tam anlamıyla verememesi, ülkenin siyasi bütünlüğüne ağır bir darbe indirdiği gibi Rusya'nın daha sonraki Ukrayna'ya müdahaleleri için de siyasi bir zemin yaratmıştır (Erkan, 2016, s. 60). Gürcistan'ın en büyük korkusu, Rusya'nın Abhazya ve Güney Osetya'ya anlaşma imzalatmak suretiyle bu iki bölgeyi kendi topraklarına dahil etmesidir (Yılmaz, 2022, s. 143). Gürcistan'ın Rusya'ya karşı yalnız bırakılması, yalnızca uluslararası toplumun ilgisizliğiyle açıklanamaz. Montrö Sözleşmesi de, Rusya'yı caydıracak nitelikteki bir askeri gücün Boğazlardan geçişine izin vermemektedir. Bu nedenle aynı durum, günümüzde de geçerliliğini korumaktadır. Yani Gürcistan'ın yeniden Rusya'nın müdahalesine maruz kalması halinde deniz yoluyla yardım alma imkânlarından yoksundur (Çelikpala, 2023, s. 27). Dolayısıyla Türk Boğazları'nın statüsünden kaynaklanan bu durum, bir bakıma Karadeniz'de Rusya'nın lehine bir durum yaratmaktadır. Zaten Rusya'nın her fırsatta Sözleşme'nin korunması yönünde açıklamalarda bulunması (Kirişçi ve Güvenç, 2021), ancak bu avantajlı durumu koruma isteğiyle açıklanabilir. Gürcistan Yönetimi ise, Batı ile ilişkilerini geliştirme yönündeki tutumunu devam ettirmekte, Rusya'nın bu konudaki olumsuz yaklaşımlarına rağmen hem AB hem de NATO ile ilişkilerini geliştirme yönünde bir strateji takip etmektedir (Yılmaz, 2022, s. 146).

Rusya, gerek ABD gerekse NATO'nun değişik mazeretlerle Karadeniz'e sızma girişimlerine karşı endişe duymaktadır. Bu nedenle Karadeniz ve çevresinde ortaya çıkan bölgeselcilik faaliyetlerine kuşkuyla yaklaşmaktadır (Milevschi, 2012, s. 112). Başlangıçta tereddüt göstermiş olsa da, Türkiye'nin öncülüğünde kurulan KEİT, KDİGG ve KUH gibi bölgesel ekonomik ve güvenlik yapılanmaları içinde yer almakta ve adı geçen örgütlerin faaliyetlerine iştirak etmektedir (Trenin, 2008, s. 113). NATO'nun 2016 yılından itibaren Doğu Avrupa'daki varlığını güçlendirme kararından sonra Rusya, özellikle Karadeniz üzerindeki örgüt faaliyetlerini gözlem altında bulundurmaktadır. Kırım'daki askeri varlığını güçlendirdikten sonra NATO'nun Polonya ve Romanya'da konuşlu füze sistemlerini dengelediğini düşünmektedir (Binnendijk, 2020, s. 1; Coffey vd. 2021, s. 4). Diğer taraftan ABD'ye ait deniz unsurlarının Karadeniz'de istenmediğini hatırlatacak reaksiyon göstermekten de çekinmemektedir. Bu konuyla ilgili özel bir inceleme yapan Anika Binnendijk (2020, s. 6)'e göre, Karadeniz'de ABD donanma ve hava unsurlarıyla karşılaşan Rus uçak gemisi veya diğer deniz unsurları, bölgenin kendi etki alanları olduğu mesajını vermek için risk almaktan kaçınmamaktadır. Bunun yanında Rusya, NATO'nun bölgede düzenlediği 'Deniz Meltemi' tatbikatlarından duyduğu rahatsızlığı açıklamış ve hatta bölge güvenliğini tehlikeye sokabileceği gerekçesiyle ABD'den tatbikatın iptalini istemiştir (TRT HABER, 2021). Tatbikat başlamadan önce Rus donanma unsurları tarafından Kırım'a yakın bölgede seyir halinde olan 'HMS Defender' isimli İngiliz savaş gemisine, Rus karasularına girdiği gerekçesiyle uyarı ateşi yapılmıştır. Olayın ardından Putin, İngiltere'nin bu ihlal olayını

“Rus güçlerinin nasıl tepki vereceğini ayrıntılı olarak gözlemlemek için yaptığını, hatta daha da ileri giderek geminin ABD ile koordineli çalıştığını” belirtmiştir (Derman, 2021). İptal talebinin dikkate alınmayarak söz konusu tatbikatın başlatılması üzerine Rusya da, Rus donanma unsurlarının katılımıyla Akdeniz’de NATO’ya misilleme bir tatbikat düzenlemiştir (TRT HABER, 2021). Rusya’nın bu tarz uyarıları sadece bu dönemle sınırlı değildir. Rusya Genelkurmay Başkanı Valery Gerasimov, Eylül 2016’da Karadeniz’deki askeri dengenin geçmişten farklı olduğunu açıklayarak, Rus Karadeniz Filosu’nun bölgeye intikale başlayan düşman donanmasının yolda imha edilmesini sağlayacak şekilde göreve hazır olduğunu belirtmiştir. Bu açıklamadan kısa süre sonra devlet destekli bir yayın organı, Sivastopol ve Novororrisk’te konuşlu Karadeniz donanmasının Moskova’nın bölgedeki çıkarlarını korumada yeterli potansiyele sahip olduğu, donanmanın mevcut yapısıyla Boğazları kontrol altında bulundurduğu gibi istendiğinde Romanya’da konuşlu Amerikan füzelerini de etkisiz hale getirebileceği iddiasında bulunmuştur (Binnendijk, 2020, s. 6).

Soğuk Savaş’ın sona ermesinden itibaren Türkiye, Karadeniz’in güvenliğinin sağlanması konusunda özel gayret sarf etmiştir. Bu konuda NATO üyesi olmasına rağmen Rusya’ya benzer şekilde ne ABD ne de NATO’nun bölgede varlık göstermesini istemektedir (Gaber, 2021, s. 2). Buna karşın Rusya’nın Ukrayna’yı işgale başlamasıyla birlikte gelişen olaylardan en fazla etkilenen ülkelerin başında Türkiye yer almaktadır. İşgalle birlikte Soğuk Savaş’tan sonra Türkiye’nin öncülüğünde Karadeniz’de tesis edilen güvenlik mimarisi büyük oranda çökmüştür. Yeniden eski halini alması mümkün olsa bile çok zaman alacağından şüphe yoktur (Güvenç, 2023). Geline nokta, dolaylı da olsa Batı’nın bölgeye sızması için uygun şartlar kendiliğinden gelişmeye başlamıştır. Nitekim Bükreş’te Nisan 2023’te düzenlenen Karadeniz Güvenlik Konferansı’na video bağlantısıyla konuşan Ukrayna Dışişleri Bakanı Kuleba, "Karadeniz’in de Baltık Denizi gibi bir NATO denizi haline getirmenin zamanı geldiğini" belirten (TASS, 2023) bir ifade kullanması, bu yöndeki bir gelişmenin ilk işareti olarak yorumlanabilir. Rusya’nın aynı gün sert tepki göstermiş olması, ortaya çıkan bu olumsuz sonucu değiştirmemektedir. Herşeyden önce bölgede yarattığı siyasi sonuçlar vasıtasıyla Türkiye’yi Karadeniz’de Batı ile karşı karşıya getirmektedir. Karadeniz’de avantajlı duruma geçmesi halinde Batı, Rusya engeli ortadan kalkacağı için Türkiye’ye ihtiyaç duymayabilir. Türkiye açısından böylesine olumsuz bir gelişme, Batı’nın eskiden olduğu gibi yeniden dayatma politikalarına geri dönmesi anlamına gelmektedir. Böyle bir ihtimali düşünmek bile, haklı olarak Türkiye’yi fazlasıyla tedirgin etmektedir.

Karadeniz’in Rus dış politikasındaki yeri ve önemi, sadece Avrasya ile sınırlı değildir. Rusya, Karadeniz vasıtasıyla kendi gücünü diğer bölgelere de aktarma imkânına sahiptir. Bu bölgelerin başında, Doğu Akdeniz yer almaktadır. Bu bölgede öngörülen hedeflere ulaşılabilmesi, büyük oranda Karadeniz’de elde edilen üstünlüğün devam ettirilmesine bağlıdır. Halen Tartus(Suriye)’daki Rus Deniz Üssü, faaliyetlerini Karadeniz Donanması’na bağlı olarak yürütmektedir. Karadeniz’deki üstünlüğün bir yansıması olan Suriye’deki deniz üssü, hem Ortadoğu hem de Kuzey Afrika’ya yönelik politikaların başarısı için güçlü bir dayanak oluşturmaktadır (Stronski, 2022). Bu nedenle Rusya, Suriye’deki Esad rejimin varlığını devam ettirebilmesi için Eylül 2015’ten itibaren başlattığı askeri desteğini halen sürdürmektedir (Trenin, 2018, s. 21). Son dönemdeki gelişmelerin ardından Baltık Denizi’nin ‘NATO Gölü’ne dönüşmesinden sonra Karadeniz’in Rusya açısından önemi daha da artmıştır. Bu gelişme neticesinde Rusya, Karadeniz’de de aynı akıbetle karşılaşmamak için daha ihtiyatlı hareket etmesi gereken bir döneme girmiştir. En büyük tesellisi, Karadeniz’e giriş-çıkışı düzenleyen Montrö Sözleşmesi’nin

sağladığı statüye dair şimdiye kadar herhangi bir itirazın olmamasıdır. Daha da önemlisi, kendisi gibi Batı ile sorunlar yaşayan Türkiye'nin anlaşma hükümlerini tarafsız bir şekilde uygulaması ve bu yöndeki ölçülü tutumudur.

Rusya'nın Ukrayna'da devam eden işgal harekâtı, Karadeniz'deki konumunu güçlendirmeye öncelik verdiğine dair bazı mesajlar içermektedir. Bu konuda ilk dikkat çeken husus, Rusya'nın Haziran 2022'den itibaren dikkatini Ukrayna'nın doğusuna çevirmesidir. Ukrayna'nın doğusuna odaklanan Rusya'nın Azak Denizi'ni Rus Gölü'ne dönüştürme niyeti daha belirgin hale gelmektedir. Kırım'ın işgalinden sonra Kerç Boğazı'nın kontrolü ele geçirilmiş ve bunun neticesinde Ukrayna ile 2003'te imzalanan 'Azak Denizi ve Kerç Boğazı Kullanımı Konusunda Ortak Bildiri' (UN, 2004, s. 131) hükümsüz kılınmıştır (Batoh, 2020, s. 4). Donbas'ta kontrol sağlanmasını müteakip ileri harekâtına devam eden Rus birlikleri, Azak Denizi kıyısındaki Ukrayna topraklarını da ele geçirmiştir. Daha sonra Ukrayna'nın güneyinde ve Dinyeper Nehri üzerinde yer alan Zaporijya ve Herson bölgeleri işgal edilmiştir. İşgalin ardından Rusya'nın destek ve himayesinde 24-27 Eylül tarihleri arasında Donetsk, Luhansk, Herson ve Zaporijya'da uluslararası hukuka uygun olmayan referandumlar neticesinde dört bölgede de %87 ila %99 arasında değişen oranlarla, "Rusya'ya bağlanma kararı" çıkmıştır (NTV, 2022). Putin, 30 Eylül 2022'de televizyondan yayınlanan katılım töreninde yaptığı konuşmasında, "Rusya'nın dört yeni bölgesi olduğunu" belirterek sonucu zafer olarak tanımlamıştır (Meredith vd. 2022). Rusya, Ukrayna'da başlangıçta öngördüğü hedeflerine ulaşamamış olmakla birlikte kararlı bir görünüm sergilemeye çalışmaktadır. Bu doğrultuda Rusya Genelkurmay Başkanı Valery Gersimov, 2022 yılı sonunda Moskova'da görevli yabancı ataşelere yaptığı açıklamasında, "Devlet Başkanı Putin'in ortaya koyduğu bütün hedefler elde edilinceye kadar" Ukrayna'daki Rus harekâtının devam edeceğini söylemiştir (Daniiarova, 2022). Ukrayna'daki harekât Rus Genelkurmay Başkanı'nın belirttiği şekilde gelişim göstermese de, gelinen noktada ülke doğudaki Rus harekâtının hedeflerine ulaşmak üzere olduğu görüntüsü ağırlık kazanmaktadır. Önümüzdeki dönemde şartların uygun olması halinde Ukrayna'nın Karadeniz ile bağını kesecek şekilde askeri harekâtına devam etmesinin de olasılık dahilinde (Başaran, 2022) olduğu söylenebilir. Geçen süre zarfında Batı desteğiyle mücadelesine devam eden Ukrayna Silahlı Kuvvetleri'nin genel karşı taarruz hazırlıkları yaptığı bildirilmektedir. Ancak bugüne kadar yaptığı karşı taarruzlar neticesinde Rus işgali altındaki Zaporijya ve Herson'a ait bazı bölgeleri geri almış (İldem, 2023, s. 8) olmakla birlikte, işgalci güçleri ülkeden çıkarma potansiyeline ulaştığını söyleyebilmek için henüz çok erkendir.

Sonuç

Soğuk Savaş sonrası dönemde Karadeniz, geçmiş dönemlerden farklı olarak Batı ve Rusya arasındaki sınır hattını oluşturmaktadır. Bu noktaya bir anda gelinmemiş, Batı'nın yeni dönemle birlikte başlattığı planlı ve programlı bir stratejiyi takiben ulaşılmıştır. Soğuk Savaş'ı kazanan ABD ve AB, zafer sarhoşluğuna kapılarak bekleme yerine Rusya'nın dikkatinin ülke içine dönmesini fırsat bilerek Baltık, Orta ve Doğu Avrupa ülkelerini kendi nüfuz alanlarına dahil edebilmek için ciddi bir hazırlık yapmıştır. Nitekim bu hazırlık neticesinde oluşturulan plan uygulamaya konularak Ukrayna hariç bölge ülkelerinin tamamının 2007'de NATO ve AB'ye üyelik işlemleri tamamlanmıştır (Acharya vd. 2019, s. 185). Bu yönüyle Batı'nın II. Dünya Savaşı sonunda bölgenin Sovyetler Birliği tarafından işgal edilmesinin rövanşını, Soğuk Savaş'tan

sonra Mackinder'in öngörülerine uygun bir şekilde doğuya doğru aşamalı bir şekilde genişleyerek aldığı söylenebilir (Günay, 2015, s. 378). Başlangıçtan itibaren gelişmeleri kaygıyla izleyen Rusya, genişleme faaliyetine her platformda itiraz etmiş, sıra Ukrayna ve Gürcistan'a geldiğinde tepkisini her iki ülkeye doğrudan askeri müdahalede bulunarak göstermiştir. Bunun nedeni, iki ülkenin NATO'ya üye olması halinde tarihsel hegemonya alanlarından biri olan Karadeniz'in de kaybedilecek olma riskinin giderek daha belirgin hale gelmesidir. Elden çıkması halinde kayıp sadece Karadeniz'in kaybedilmesiyle kalmayacak, Rusya'nın güneyi de tamamen tehditlere açık hale gelebilecektir.

Rusya'nın Ukrayna ve Gürcistan'ın NATO'ya üye olmalarıyla ilgili endişesini anlayabilmek için Avrupa'nın yeni siyasi haritasına bakmak yeterlidir. Harita incelendiğinde, Rusya'nın tepkisinin neden ikazdan müdahaleye doğru bir dönüşüm geçirdiği daha iyi anlaşılabilir. İki ülkenin NATO'ya üye kabul edilmeleriyle Karadeniz'de ortaya çıkacak yeni siyasi haritanın, II. Dünya Savaşı'ndan sonraki haritanın tam tersi bir görüntü oluşturduğu görülecektir. Yani II. Dünya Savaşı'ndan sonra NATO'nun bölgedeki tek kıyıdaş devleti olan Türkiye, geniş bir kıyıya sahip olmasına karşılık; yeni dönemde NATO'nun rakibi olan Rusya ise, uygun deniz üssünün bile olmadığı sınırlı bir kıyı bölgesine hapsolmek zorunda kalan bir ülke konumunda olacaktır. Genişleme konusunda hedefine ulaşan NATO, iki ülkeyi kendi kapsama alanına alması halinde Ukrayna vasıtasıyla devletin kalbi Moskova'ya daha fazla yaklaşacak; aynı zamanda Karadeniz aracılığıyla Azak Denizi'ne ve oradan da en hassas alan Türk dünyasına; Gürcistan vasıtasıyla da yine siyasi bütünlüğüne en fazla tehdit oluşturan Kuzey Kafkasya'ya da yaklaşacaktır. Dolayısıyla bu yeni hat üzerinden Rusya'nın siyasi bütünlüğünü doğrudan etkileme avantajını da yakalamış olacaktır. Asırlardır güvenlik handikabı olarak gördüğü böyle bir duruma düşmemek için Rusya, Gürcistan ve Ukrayna'ya yaptığı askeri müdahaleleriyle bu iki ülkenin NATO'ya üye olmalarını engellenmiş ve asıl önemlisi de, güneyinde ortaya çıkması muhtemel güvenlik zafiyetinin oluşmasına da fırsat vermemiştir.

Rusya'nın ilk müdahaleleriyle belirtilen hedeflerine ulaşmada, kısmen de olsa başarılı olduğu söylenebilir. Ancak Ukrayna'yı işgal girişimi için aynı şeyi söyleyebilmek zordur. Zira halen devam eden bu faaliyet, niyeti bakımından Neo-Realist akımın da öngördüğü gibi tam tersine sonuçlar doğurmuştur. Neo-Realist akımın önemli temsilcisi olan Mearshimer, milliyetçilik iddialarıyla bir ülkenin işgali amacıyla belirlenen hedeflere ulaşılmasının oldukça zor olduğunu belirtmektedir. Ona göre, milliyetçilik duygularıyla hareket eden "fetihçinin fethedileni hizaya getirmesi özellikle zordur. Kimi zaman ise imkânsızdır" (Mearshimer, 2013, s. 82). Rusya'nın Ukrayna'da içine düştüğü durum, bu iddiayı doğrulayan bir görüntü vermektedir. Başarı şansı giderek zayıflayan bu son girişimin genel olarak dört önemli sonuç doğurduğu görülmektedir. İlki ve en önemlisi, nüfusunun tamamına yakını Rus olan bir halkın iradesine ve onun devletine, yine Rus olan başka bir halk ve devlet tarafından indirilen darbedir. Aslında bu olay, ilk defa yaşanan bir olay değildir. II. Dünya Savaşı'nda Polonya'nın işgali ve 1968'te Çekoslovakya'ya askeri müdahale, Batı Slavlarıyla Ruslar arasında onarılması mümkün olmayan izler bırakmıştır. Ukrayna'ya yapılan saldırının da, bu sefer Doğu Slavları ya da Rusların kendi arasında benzer etki yaratması kaçınılmazdır. İşgalin ardından Rusya ve Ukrayna ilişkilerinin eski haline dönmesi, hayli zor olmakla birlikte uzun zaman alacağı kesindir. İkincisi, düşman olarak kabul edilen NATO'nun dolaylı olarak da olsa güçlendirilmesine katkıda bulunulmasıdır. Birçok uzmanın da kabul ettiği gibi NATO, Rus işgali öncesinde tartışmalı bir görüntü verirken; kendi içinde sorunları bir tarafa bırakarak daha güçlü bir konuma ulaşmıştır. Üçüncüsü, Kırım'ın işgal

ve ilhakıyla başlayan Batı siyasi ve ekonomik yaptırımlarının Ukrayna işgalinden sonra tamamen siyasi ve ekonomik bir izolasyona dönüşmesine yol açmasıdır. Uluslararası yapının başlattığı bu cezanın ne kadar süreceği, önümüzdeki dönemde Rusya'nın tutumuna bağlıdır. Ancak bu cezanın Rusya'nın kendi siyasi yapısında bazı kopma veya ayrılmalarla sonuçlanma ihtimali giderek artmaktadır. Bilindiği gibi Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle Sovyetler Birliği dağılmış ve Rusya'nın güvenliğini sağlayan kuşak (yakın çevre) tamamen kaybedilmiştir. Yeni izolasyonun da, benzer bir sonuç doğurup doğurmayacağını ya da yaratacağı siyasi ve sosyal sonuçlarının ilkinden daha yıkıcı olup olmayacağını zaman gösterecektir. Sonuncusu ise, Batı'nın Ukrayna'ya yardım bahanesiyle Karadeniz'de askeri varlık gösterebilmesi için uygun bir siyasi ortamın yaratılmasıdır. Bunun olumsuz etkilerini, sadece Rusya değil Türkiye'de göğüslemek zorunda kalacaktır.

Bütün bu olumsuz gelişmelere rağmen Rusya'nın Karadeniz ve geniş havzasında çıkarlarını koruma konusunda geri adım atmaya niyetli olmadığı görülmektedir. Ancak bu bölgedeki hedeflerine ulaşma konusunda başarılı olduğunu söyleyebilmek hayli zordur. Öncelikle uluslararası sistemde giderek yalnızlaşması dikkat çekmektedir. Yani ittifak vasıtasıyla kuvvetini çoğaltma şansı yok denecek kadar azdır. Diğer taraftan bölgede ne Gürcistan ne de Ukrayna konusunda hedeflerine ulaşabilmiş değildir. Her iki ülke de, Batı ile bütünleşme yönündeki niyetlerini sürdürmektedir. AB adayı Ukrayna, uzak olmakla birlikte üye olabileceği konusunda iyimser bir görüntüye sahiptir. Ukrayna'nın işgalinden dolayı Karadeniz'deki güvenlik mimarisinin yıkılması, bölgedeki statükonun değiştirilmesi için bir bahane olarak kullanılabilir. Nitekim son dönemde Ukrayna tarafından dile getirilen Karadeniz'in 'NATO Gölü' haline getirilmesi önerisi, bölgede Montrö Sözleşmesi'nin oluşturduğu dengenin Batı lehine yıkılması isteğinin bir emaresi olarak yorumlanabilir. Türk ve Rus çıkarlarının aleyhine olan bu önerinin her iki devletin karar alma mekanizmalarında ciddi olarak inceleme ve analizinin yapılması gerekir. Rusya açısından Karadeniz'deki olumlu gösterge ise, son dönemde modernize edilen Karadeniz Donanması'nın bölgedeki çıkarlarını koruyabilecek güç ve yeterlilikte olmasıdır. Netice itibarıyla belirtilen esaslar çerçevesinde Rusya'nın Karadeniz ve geniş havzasında, bölgedeki mevcut statükoyu muhafaza etmeye çalışacağı ve bunun için de, bugüne kadar olduğu gibi Montrö sistemini korumak suretiyle ABD ve NATO'yu bölge dışında tutmayı öngören stratejisini kararlılıkla devam ettireceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- ABUSHOV, K. (2010). Regional Level of Conflict Dynamics in the South Caucasus: Russia's Policies towards the Ethno-Territorial Conflicts (1991-2008). Munster (Germany): Faculty of Philosophy, Westphalian Wilhelms University (Unpublished Doctorate Thesis).
- ACHARYA, A. and BUZAN, B. (2019). *The Making of Global International Relations*. Cambridge (The UK): Publication of Cambridge University Press.
- AKTÜRK, Ş. (2006). "Turkish-Russian Relations after the Cold War (1992-2002)". *Turkish Studies*. VII/3: 337-364.
- ALIM, E. (2022). *Ukrayna Krizi'nde Rusya* (2. Baskı). Ankara: Nobel Bilimsel Yayınlar No: 2077.

- ARBATOVA, N. A. (2008). "Troubled Strategic Partnership: The Black Sea Dimension of Russia's Relations with the West". *The Wider Black Sea Region in the 21st Century: Strategic, Economic and Energy Perspectives*. (ed. D. Hamilton, and G. Mangott). Washington(The U.S.): Broadcasting of Center for Transatlantic Relations: 293-318.
- ARCHUS, D. (2021). "Sea Breeze 2021 Multinational Naval Exercise Concludes". Erişim Tarihi: 9.01.2023.<https://navalpost.com/sea-breeze-2021-multinational-naval-exercise-concludes/>.
- ASKER, A. (2021). "Rusya'nın Yakın Çevre Siyaseti: Karadeniz-Hazar (Güney Kafkasya) Bölgesi". *100. Yılında Türkiye-Rusya İlişkileri ve Karadeniz*. (ed. M. Okur, Y. Küçükler ve A. N. Ünal-mış). Ankara: Akçağ Yayınları No: 1730: 97-141.
- ASKEROĞLU, S. (2022). "Rusya'nın Ukrayna Müdahalesinin Neden ve Sonuçları". Erişim Tarihi: 21.08.2022. <https://www.ankasam.org/rusyanin-ukrayna-mudahalesinin-neden-ve-sonuclari/>.
- ASKEROĞLU, S. (2022a). "Rusya'nın Transdinyester Politikası". *Bölgesel Araştırmalar Dergisi*. VI/2: 440-470.
- BARKANOV, B. (2018). "Natural Gaz". *Routledge Handbook Of Russian Foreign Policy*. (ed. A. P. Tsygankov). New York(The U.S.): Broadcasting of Routledge: 138-152.
- BAŞARAN, D. (2022). "Rusya'nın Ukrayna Müdahalesinde "Üçüncü Evre" ve Referandum Tartışmaları". Erişim Tarihi: 25.08.2022. <https://www.ankasam.org/rusyanin-ukrayna-mudahalesinde-ucuncu-evre-ve-referandum-tartismalari/>.
- BATOH, Y. (2020). "What's Next for the Black Sea: Perspective from Regional Players". *Ukraine Analytica*. I/19: 3-10.
- BBC News (2022). "Putin: Batı'nın Rusya'ya Yönelik Yaptırımları Dünya Ekonomisi İçin En Büyük Tehdit". Erişim Tarihi: 6.01.2023. <https://www.bbc.com/turkce/articles/cgrdq40p6m6o>.
- BBC News (2022a). "Sweden and Finland's journey from neutral to NATO". Erişim Tarihi: 7.01.2023. <https://www.bbc.com/news/world-europe-61397478>.
- BELSKİY, D. O. - SUSHENSTOV, A. (2018). "Central and Eastern Europe". *Routledge Handbook Of Russian Foreign Policy*. (ed. A. P. Tsygankov). New York(The U.S.): Broadcasting of Routledge: 288-294.
- BERRYMAN, J. (2010). "Russia, NATO Enlargement, and Regions of Privileged Interests". *Russian Foreign Policy in the 21st Century*. (ed. R. E. Kanet). London(The UK): Palgrave Macmillan: 228-245.
- BİLGİN, M. S. (2020). "Karabağ Zaferine Giden Süreç ve Jeopolitik Sonuçları". *ULİSA*. 8: 14-19.
- BİNGÖL, O. (2021). "Rusya'nın 2000 Sonrası 'Geniş Karadeniz' Politikasının Savunmacı Realist Bakışla Analizi". *Karadeniz Araştırmalar*. XVIII/72: 829-852.
- BİNNENDİJK, A. (2020). *Understanding Russian Black Sea Power Dynamics Through National Security Gaming*. California(The U.S.): RAND Corporation.
- BLANK, S. (2016). "Putin's Dream of the Black Sea as a Russian Lake". Erişim Tarihi: 4.9.2023. <https://www.newsweek.com/putin-dream-black-sea-russian-lake-476321>.

- CELAC, S. vd. (2021). "The Black Sea Region Security - A Romanian Perspective". *Classic and Hybrid Challenges in the Black Sea Region*. (ed. S. Celac). İstanbul: Broadcasting of SETA, NSC and SSF: 5-16.
- COFFEY, L. - KOCHIS, D. (2021). *NATO Summit 2021: Black Sea Strategy Needed*. Washington(The U.S.): The Heritage Foundation Issue Brief No. 6087.
- COHEN, S. B. (2015). *Geopolitics: The Geography of International Relations*, (3rd Edition). New York(The U.S.): Rowman & Littlefield.
- ÇAPRAZ, H. (2020). "Turkish Straits in Turkish-Russian Relations (From the End of the 19th Century to the World War I)". *Russia & Turkey Bilateral Relations in International Context International Conference Book*. (ed. A. Polunov and M. Tanrıverdi). İstanbul: Türk Dünyası Belediyeler Birliği Yayını: 33-62.
- ÇELİKPALA, M. (2010). *Security in the Black Sea Region*. Gütersloh(Germany): Policy Report II of the Commission on the Black Sea.
- ÇELİKPALA, M. (2023). "Karadeniz'de Değişen Dengeler Işığında 2023'e Bakış". *2023'e Bakış*. İstanbul: EDAM Dış Politika&Güvenlik 2023/1/TR: 26-29.
- DANIİAROVA, A. (2022). "Gerasimov'un Askeri Ataşelere İtirafları, Planları ve Mesajları". Erişim Tarihi: 6.01.2023. <https://www.ankasam.org/gerasimovun-askeri-ataselere-itiraflari-planlari-ve-mesajlari/>.
- DEBARDELEBEN, J. (2010). "Revising the EU's European Neighborhood Policy: The Eastern Partnership and Russia ". *Russian Foreign Policy in the 21st Century*. (ed. R. E. Kanet). London(The UK): Palgrave Macmillan: 246-265.
- DELANOË, I. (2019). "Introduction". *Russia's Black Sea Fleet: Toward a Multiregional Force*. California(The U.S.): CNA Analysis.
- DEMİR, S. (2022). "Russia-Ukraine War: Reasons and Impacts". *Bölgesel Araştırmalar Dergisi*. VI/1: 13-40.
- DERMAN, G. S. (2018). "Rusya Federasyonu'nun Karadeniz Bölge Politikası ve Yeni Güç Dengeleri". *Karadeniz Jeopolitiği*. (ed. H. Çomak, C. Sancaktar, V. Tatar ve B. Ş. Şeker). İstanbul: BETA Yayınları No: 3654: 147-162.
- DERMAN, G. S. (2021). "Karadeniz'de Artan Stratejik Rekabet ve Sıcak Savaş Tehlikesi". Erişim Tarihi: 5.01.2023. <https://www.aa.com.tr/tr/analiz/karadenizde-artan-stratejik-rekabet-ve-sicak-savas-ehlikesi/2292228>.
- DOĞAN, G. E. (2018). "Klasik ve Eleştirel Jeopolitik Çerçevesinden Karadeniz Coğrafyası". *Karadeniz Jeopolitiği*. (ed. H. Çomak, C. Sancaktar, V. Tatar ve B. Ş. Şeker). İstanbul: BETA Yayınları No: 3654. 73-79.
- DOĞRUL, M. (Der.) (2022). *Rusya'nın Ukrayna'yı İşgali ve Uluslararası İlişkiler Çalıştayı Sonuç Raporu*. Ankara: TÜBA Raporları No: 45.
- DONNELLY, J. (2013). "Realism". *Theories of International Relations* (5th Edition). New York(USA): Palgrave Macmillan. 32-56.
- DÖNMEZ, S. (2022). "Back to the Past: Is the West Moving from Crisis Management to Full-Spectrum Deterrence Including Nuclear Force?". *Güvenlik Stratejileri Dergisi*. XVIII/42: 295-322.

- DUMAN, S. (2021). "Uluslararası Güncel Sorunlar Bağlamında Ukrayna Krizi ve Türkiye'ye Etkileri". *100. Yılında Türkiye-Rusya İlişkileri ve Karadeniz*. (ed. M. Okur, Y. Küçükler ve A. N. Ünalmiş). Ankara: Akçağ Yayınları No: 1730: 275-294.
- DURAN, B. (2022.08.05). "İki Boğaz ve Büyük Güç Rekabetinin Yeni Dünyası". *Sabah Gazetesi*.
- ELEKDAĞ, Ş. M. (2017). *81. Yılında Montrö Sözleşmesi'nin Karşılaştığı Güvenlik Sorunları ve Sözleşmenin Feshi ve Tadili İçin Girişimler Vukuunda Karşılaşılabilecek Senaryoların Analizi*. Ankara: Avrasya İncelemeleri Merkezi Yayını Rapor No: 12.
- ELLYATT, H. - MACIAS, A. (2023). "Ukraine War Live Updates". Erişim Tarihi: 6.01.2023. <https://www.cnn.com/2023/01/05/ukraine-war-live-updates-latest-news-on-russia-and-the-war-in-ukraine.html>.
- ERKAN, S. (2016). 2008 Rusya-Gürcistan Savaşı ve Uluslararası Toplum. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*. XVII: 41-64.
- ERKAN, A. Ç. - EMİNOĞLU, A. (2021). "Karadeniz Bölgesi Enerji Dinamikleri". *Karadeniz: 2020 Gelişmeleri Işığında Bölgesel Değerlendirmeler*. (ed. Ö. Tüfekçi. Trabzon: KTÜ Yayınları: 551-595.
- ERKİN, F. C. (1968). *Türk-Sovyet İlişkileri ve Boğazlar Meselesi*. Ankara: Başnur Matbaası.
- FLANAGAN, S. J. (2020). "Introduction". *Russia, NATO, and Black Sea Security*. California(The U.S.): RAND Corporation: 1-7.
- FLANAGAN, S. J. (2020a). "The Black Sea Region in Russia's Worldview". *Russia, NATO, and Black Sea Security*. California(The U.S.): RAND Corporation: 9-26.
- GABER, Y. (2001). *Turkey's Policies in the Black Sea: Horizon 2030*. Waterloo(Canada): Publication of Defence and Security Foresight Group.
- GORYANOV, S. (2006). *Rus Arşiv Belgelerine Göre Boğazlar ve Şark Meselesi*. Ankara: Ötüken Yayınları No: 633.
- GRESH, G. (2006). "Coddling The Caucasus: Iran's Strategic Relationship with Azerbaijan and Armenia". *Caucasian Review of International Affairs* 1/1: 1-13.
- GRIGOROVA, D. (2020). "Russkiy Mir' in the Black Sea Region: Geopolitical Doctrine and Ideology". *Black Sea as a Space of Regional and International Cooperation Conference Book*. (ed. M. Hacısalıhoğlu). İstanbul: Publication of BALKAR & TÜMBİFED. 79-87.
- GURIEV, S. and RACHINSKY, A. (2005). The Role of Oligarchs in Russian Capitalism. *Journal of Economic Perspectives*, XIX/1: 131-150.
- GÜLER, H. (2022). "Gerasimov Doktrini ve Rusya'nın Hibrit Savaş Anlayışı". *Geçmişten Günümüze Ruslar ve Rusya*. (ed.ler, S. Yılmaz, Ş. Ateş, B. Yılmaz, M. Küçükylmaz ve M. Kıratlı). Ankara: Nobel Yayınları No: 4359. 319-342.
- GÜLER, M. Ç. - SHAKIROVA, A. (2021). *Deciphering Russia's 2021 National Security Strategy Document*. Ankara: SETA Perspective No: 67
- GÜLŞEN, H. (2018). *Rusya'nın Askeri Yayılmacılığı: Gürcistan, Ukrayna ve Suriye Müdahaleleri*. Ankara: ORSAM Yayınları Rapor No: 218.

- GÜNAY, B. (2015). "Ukrayna'nın Geleceği ve Kırım'ın Durumu". *Putin'in Ülkesi: Yeni Yüzyıl Eşiğinde Rusya Federasyonu Analizi*. (ed., İ. K. Ülger). Ankara: Seçkin Yayınları No: 141: 377-386.
- GÜVENÇ, S. (2023). "NATO İçin Bir Sıklet Merkezi Olarak Karadeniz". Erişim Tarihi: 2.4.2023. <https://medyascope.tv/2023/04/02/serhat-guvenç-yazdi-nato-icin-bir-siklet-merkezi-olarak-karadeniz/>.
- HACIOĞLU, N. (2022). "Putin Önerdi: Avrupa'nın Gaz Merkezi Türkiye Olsun". Erişim Tarihi: 12.01.2023. <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/putin-onerdi-avrupanin-gaz-merkezi-turkiye-olsun-42152459/>.
- HAMILTON, D. (2008). "A Transatlantic Strategy for the Wider Black Sea?". *The Wider Black Sea Region in the 21st Century: Strategic, Economic and Energy Perspectives*. (eds. D. Hamilton, and G. Mangott). Washington(The U.S.): Broadcasting of Center for Transatlantic Relations. 319-336.
- HAMILTON, R. E. - MIKULSKA, A. (2021). *Cooperation, Competition, and Compartmentalization: Russian-Turkish Relations and Their Implications for The West*. Philadelphia(The U.S.): Publication of the Foreign Policy Research Institute.
- HARING, M. (2023). "Putin must not Be Allowed to Turn the Black Sea into a Russian Lake". Erişim Tarihi: 4.9.2023. <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/putin-must-not-be-allowed-to-turn-the-black-sea-into-a-russian-lake/>
- HEYWOOD, A. (2011). *Global Politics*. New York(USA): Broadcasting of Palgrave Macmillan.
- ICG-International Crisis Group (2018). *Russia and Turkey in the Black Sea and the South Caucasus*. Brussels(Belgium): Europe Report N° 250.
- İLDEM, T. (2023). "Rusya'nın Ukrayna'da Sürdürdüğü Savaşa Dair Öngörüler". *2023'e Bakış*. İstanbul: EDAM Dış Politika&Güvenlik 2023/1/TR: 8-12.
- İSMAİL, E. - ALİYEV, B. (2016). "Türkiye-Rusya İlişkilerinde Enerjinin Rolü". *TYB Akademi*. 17: 187-211.
- KAKIŞIM, C. (2021). "Kırım'ın İlhakı Sonrası Karadeniz'de Değişen Enerji Paradigması". *100. Yılında Türkiye-Rusya İlişkileri ve Karadeniz*. (ed. M. Okur, Y. Küçüker ve A. N. Ünalmiş). Ankara: Akçağ Yayınları No: 1730: 395-417.
- KANDEMİR, E. (2018). "Karadeniz'in Değişen Jeopolitiği". *Karadeniz Jeopolitiği*. (ed. H. Çomak, C. Sancaktar, V. Tatar ve B. Ş. Şeker). İstanbul: BETA Yayınları No: 3654: 81-90.
- KAPPIS, V. (2016). "The Bear Learns to Swim: Russia's Re-emergence in the Mediterranean". *Eastern Mediterranean Geopolitical Review*. 2: 29-49.
- KHANNA, P. (2011). *Yeni Dünya Düzeni*. İstanbul: Pegasus Yayınları No: 402.
- KING, C. (2008). "The Wider Black Sea Region in the Twenty-First Century". *The Wider Black Sea Region in the 21st Century: Strategic, Economic and Energy Perspectives*. (ed. D. Hamilton, and G. Mangott). Washington(The U.S.): Broadcasting of Center for Transatlantic Relations: 1-19.

- KİRİŞÇİ, K. ve GÜVENÇ, S. (2021) "Montreux Convention, at 85, Needs Tending for US-NATO-Russia Security and Stability". Erişim Tarihi: 20.7.2021. <https://www.justsecurity.org/77524/montreux-convention-at-85-needs-tending-for-us-nato-russia-security-and-stability>.
- KONAK, A. (2019). "Kırım'ın İlhakı İle Sonuçlanan Ukrayna Krizi ve Ekonomik Etkileri". *Uluslararası Afro-Avrasya Araştırmaları Dergisi*, IV/8: 80-93.
- KUIMOVA, A. - WEZEMAN, S. T. (2018). *Russia and Black Sea Security*. Stockholm (Sweden): Broadcasting of SIPRI.
- KURAT, A. N. (1987). *Rusya Tarihi: Başlangıçtan 1917'ye Kadar* (2. Baskı). Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- KURT, S. (2015). "NATO ve AB'nin Karadeniz Bölgesine Yönelik Politikaları". *The Journal of Academic Social Science Studies*. XXXI/1: 403-419.
- KURT, S. (2020). "Karadeniz Bölgesi'nin Güvenliğine Yönelik Tehditlerin Değişen Doğası: Asimetrik Tehditler ve Bölge Güvenliğine Etkileri". *Jeostratejik ve Jeopolitik Açısından Karadeniz* (3. Baskı). (ed. M. Okur, V. Aksoy, Y. Küçükler ve A. N. Ünalımsız). Ankara: Akçağ Yayınları No: 1543: 275-300.
- KUSHNIR, O. (2017). "Russian Geopolitical Advancements in the Black Sea Region: the Annexation of Crimea". *Athenaeum Polish Political Science Studies*. 56: 111-135.
- LARRABEE, F. S. (2008). "NATO and Black Sea Security". *The Wider Black Sea Region in the 21st Century: Strategic, Economic and Energy Perspectives*. (ed. D. Hamilton, and G. Mangott). Washington(The U.S.): Broadcasting of Center for Transatlantic Relations. 277-292.
- LITTLE, R. (2007). *The Balance of Power in International Relations: Metaphors, Myths and Models*. Cambridge(UK): Cambridge University Press.
- MACKINDER, H. J. (1919). *Democratic Ideals and Reality*. New York(USA): Publication of Henry Holt and Company.
- MACKINDER, H. J. (1943). *The Round World and the Winning of the Peace*. *Foreign Affairs*. XXI/IV: 595-605.
- MACKINDER, H. J. (2004). "The Geographical Pivot of History", *The Geographical Journal*. CLXX/IV: 298-321.
- MEARSHEIMER, J. J. (1990). "Back to The Future: Instability in Europe After The Cold War". *International Security*. XXV/1: 5-56.
- MEARSHEIMER, J. J. (2001). *The Tragedy of Great Power Politics*. New York(USA): W. W. Norton & Company Ltd.
- MEARSHEIMER, J. J. (2013). "Structural Realism". *International Relations Theories* (3rd Edition). (eds. T. Dunne, M. Kurki, and S. Smith). Oxford(UK): Oxford University Press. 77-93.
- MERAY, S. L. vd. (2020). *Montrö Boğazlar Konferansı: Tutanaklar ve Belgeler*. İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.
- MERDAN, A. S. (2021). "Avrasya Jeopolitiğinde Türkiye'nin Enerji Politikaları: TANAP ve Türk Akımı". *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*. XVII/2: 457-473.

- MEREDITH, S. - ELLYATT, H. (2022). "Russia Black Sea Strategy: Restoring Great Power Status". Erişim Tarihi: 6.01.2023. <https://www.cnn.com/2022/09/30/putin-declares-four-new-regions-of-russia-as-moscow-annexes-parts-of-ukraine.html>.
- MILEVSKI, O. (2012). "The Russian Factor in the Wider Black Sea Region: Inconclusive Status Quo or a Neo-Imperial Strategy?". *New Regionalism or No Regionalism?*. (ed. R. Ivan). New York(The U.S.): Broadcasting of Routledge. 111-133.
- NATO (2022). *NATO 2022 Strategic Concept*. Brussels(Belgium): Publication of NATO Public Diplomacy Division.
- NATO (2023). "Ratification of Finland and Sweden's Accession to NATO ". Erişim Tarihi: 23.6.2023. <https://www.nato-pa.int/content/finland-sweden-accession>.
- NELSON, R. M. (2022). *The Economic Impact of Russia Sanctions*. Washington(The U.S.): Insight of Congressional Research Service.
- NSS (2017). *National Security Strategy (NSS) of USA*. Washington(The U.S.): Publishing of the White House.
- NTV Haber (2022). "Kremlin'den İlhak Açıklaması: 4 Bölge Yarın Rusya'ya Katılacak". Erişim Tarihi: 6.01. 2023. <https://www.ntv.com.tr/dunya/kremlinden-ilhak-aciklamasi-4-bolge-yarin-rusyaya-katilacak,FJDGcaz1 QU2ugDAFrQyAMw>.
- NTV Haber (2023). "AB, Rusya'ya Karşı 9'uncu Yaptırım Paketini Hazırladı". Erişim Tarihi: 6.01.2023. https://www.ntv.com.tr/ntvpara/ab-rusyaya-karsi-9uncu-yaptirim-paketini-hazirladi,9GReL RHnB0qK7BzjTkp_Ng/.
- ÖZARSLAN, B. B. (2012). "Soğuk Savaş Sonrası Karadeniz'de Aradeniz'de Güvenlik Politikaları ve Türk-Rus İlişkileri", *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*. XII/1: 135-166.
- REACH, C. (2020). "The Military Role in Russia's Black Sea Strategy". *Russia, NATO, and Black Sea Security*. California(The U.S.): RAND Corporation. 47-73.
- RENDE, M. (2022). "Gazprom'un Darbesi: Avrupa Enerji Krizi ve Türkiye". Erişim Tarihi: 21.08.2022. [https:// yetkin report.com/2022/07/21/gazpromun-darbesi-avrupa-enerji-krizi-ve-turkiye/](https://yetkinreport.com/2022/07/21/gazpromun-darbesi-avrupa-enerji-krizi-ve-turkiye/).
- RİCHTER, W. (2022). *NATO-Russia Tensions: Putin Orders Invasion of Ukraine*. Berlin(Germany): SWF Comment No 16.
- SAĞLAM, M. (2021). "Moskova'dan Ankara'ya Mesaj: Karadeniz'deki Gelişmeleri İzliyorum. Erişim Tarihi: 10.01.2023. <https://www.gazeteduvar.com.tr/moskovadan-ankaraya-mesaj-karadenizdeki-gelismeleri-izliyorum-makale-1529771/>.
- SAVİN, L. (2018). "Russian Security Framework for the Black Sea Region". *Security, Stability and Cooperation in the Wider Black Sea Region*. (ed. T. K. Tuncel). Ankara: AVİM (Center for Eurasian Studies) Conference Book No: 21. 59-64.
- SALUSCHEV, S. (2014). Annexation of Crimea: Causes, Analysis and Global Implications. *Global Societies Journal*, 2: 37-46.
- SANDERS, D. (2014). *Maritime Power in the Black Sea*. Surrey(England): Broadcasting of ASH-GATE.

- SARI, İ. (2021). "Bölgesel Mücadelenin Küresel Aktörü Rusya: 2020". *Karadeniz: 2020 Gelişmeleri Işığında Bölgesel Değerlendirmeler*. (ed. Ö. Tüfekçi). Trabzon: KTÜ Yayınları. 243-289.
- SCHMIT, U. (2017). *Advancing Stability in the Black Sea Region*. Brussels(Belgium): Publication of NATO Special Report No. 159 CDS.
- SHLYKOV, P. (2018). "Russian-Turkish Relations in the Wider Black Sea Region: Cooperation and Competition". *Perceptions*. XXIII/2: 93-116.
- SLOAN, G. (2013). "Sir Halford Mackinder: The Hearthland Theory Then and Now". *Geopolitics, Geography and Strategy*. (eds. C. S. Gray, and G. Sloan). London(UK): Routledge: 15-38.
- STEANS, J., PETTIFORD, L., DIEZ, T., and EL-ANIS I. (2010). *An Introduction to International Relations Theory* (3rd Edition). Essex(UK): Pearson Education Limited.
- STRONSKÍ, P. (2021). "What Is Russia Doing in the Black Sea?". Erişim Tarihi: 7.01.2023. <https://carnegieendowment.org/2021/05/20/what-is-russia-doing-in-black-sea-pub-84549>.
- SUCHKOV, M. A. (2018). "The Caucasus". *Routledge Handbook Of Russian Foreign Policy*. (ed. A. P. Tsygankov). New York(The U.S.): Broadcasting of Routledge. 311-324.
- ŞENER, B. (2014). "Türk Boğazları'nın Geçiş Rejiminin Tarihi Gelişimi ve Hukuki Statüsü". *Tarih Okulu Dergisi*. VII/17: 467-493.
- TASS (2023). "Russian News Agency. "Black Sea Will Never Be NATO-Controlled Sea, Says Kremlin". Erişim Tarihi: 13.4.2023, <https://tass.com/defense/1603687>.
- TANCHEV, A. (2020). *Securitization in the Black Sea Region*. Vienna (Austria): Broadcasting of AIES Report No. 11.
- TEBİN, P. (2022). "The New Naval Doctrine of Russia". Erişim Tarihi: 22.08.2022. <https://valdaiclub.com/a/highlights/the-new-naval-doctrine-of-russia/>.
- TOKTOGULOV, B. (2015). *The NATO-Russia Council and Changes in Russia's Policy Towards NATO*. Ankara: Middle East Technical University Social Sciences Institute. (Unpublished Doctoral Thesis).
- TRENIN, D. (2008). "Russia's Perspective on the Wider Black Sea Region". *The Wider Black Sea Region in the 21st Century: Strategic, Economic and Energy Perspectives*. (ed. D. Hamilton, and G. Mangott). Washington(The U.S.): Broadcasting of Center for Transatlantic Relations. 103-117.
- TRENIN, D. (2018). "What Drives Russia's Policy in the Middle East?". *Russia's Return to the Middle East*. (ed. N. Popescu and S. Secieru). Paris(France): Broadcasting of EU Institute for Security Studies. 21-27.
- TRT HABER (2021). "NATO'nun 'Deniz Meltemi 2021' Tatbikatı Başladı". Erişim Tarihi: 5.9.2023. <https://www.trthaber.com/haber/dunya/natonun-deniz-meltemi-2021-tatbikati-basladi-591569.html>
- TSYGANKOV, A. P. (2015). "Vladimir Putin's Last Stand: the Sources of Russia's Ukraine Policy". *Post-Soviet Affairs*. XXXI/4: 279-303.
- TÜFEKÇİ, Ö. (2016). "Bölgesel İşbirliklerinin Türk-Rus İlişkilerine Etkisi: Traceca ve Avrasya Ekonomik Birliği Örnekleri". *TYB Akademi*. VI/17: 159-172.

- TWIDALE, S. - BULI, N. (2022). "Putin Touts Turkey Gas Hub While Europe Looks to Cut Consumption". Erişim Tarihi: 12.01.2023. <https://www.reuters.com/world/putin-touts-turkey-gas-hub-while-europe-frets-over-supply-2022-10-13/>.
- UN (2004). *Law of the Sea: Bulletin No. 54*. New York: Office of Legal Affairs.
- ÜLGEN, S. (2023). "Uluslararası Risklerin Işığında Uluslararası Siyasi ve Ekonomik Düzen". *2023'e Bakış*. İstanbul: EDAM Dış Politika&Güvenlik 2023/1/TR: 5-7.
- YEL, S. (2015). "1936 Yılından Sonra Değişen Dünya Şartları, Rusya Federasyonu ve Türkiye Arasında Boğazlar Meselesi". *II. Çalıştay Bildirileri*. (hızl, İ. Kemalöglü ve İ. Svistunova). Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları. 5-56.
- YESEVİ, Ç. G. (2018). "Avrasya'da Boru Hatları Politikası: Güney Akımı, Türk Akımı ve TANAP". *Bilge Strateji*. X/18: 11-52.
- YILMAZ, S. (2021). *Putin Dönemi Rusya Dış Politikası ve Güvenlik Doktrinleri* (2. Baskı). Ankara: Nobel Akademik Yayınlar No: 2453.
- YILMAZ, H. (2022). "Batı İle Bütünleşme Sürecinde Gürcistan: 2021". *Karadeniz: 2021 Gelişmeleri Işığında Bölgesel Değerlendirmeler*. (ed.ler Ö. Tüfekçi ve F. Kırbasoğlu). Trabzon: KTÜ Yayınları. 135-176.
- YURDUSEV, E. (1999). "Osmanlı İmparatorluğu, Rusya ve Hindistan Üçgeninde İngiltere'nin Boğazlar Politikası". *Bellekten*. LXIII/237: 559-596.
- ZORLU, K. (2022.08.21). "Yaptırımlar Savaşı ve Avrupa'yı Bekleyen Soğuk Kış!". *Habertürk Gazetesi*.
- ZORLU, K. (2022a.09.7). "Avrupa Ülkeleri Rusya'nın Gaz Hamlesinin Altından Kalkabilecek mi?". *Habertürk Gazetesi*.
- WALTZ, K. N. (1979). *Theory of International Politics*. California(USA): Addison-Wesley Publishing Company.
- WALTZ, K. N. (1982). "Uluslararası İlişkiler Kuramı". *Uluslararası İlişkiler Kuramı ve Dünya Siyasal Sistemi*. (çev. E. Onulduran). Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları No: 510. 3-95.
- WALTZ, K. N. (2000). "Structural Realism After The Cold War". *International Security*. XXV/1: 5-41.
- WALTZ, K. N. (2001). *Man, The State and War*. New York(USA): Columbia University Press.
- WEBER, Y. (2017). "Russia Black Sea Strategy: Restoring Great Power Status". Erişim Tarihi: 5.10.2022. <https://www.fpri.org/article/2017/04/russias-black-sea-strategy-restoring-greatpowerstatus/>.
- WIECLAWSKI, J. (2011). Contemporary Realism and the Foreign Policy of the Russian Federation. *International Journal of Business and Social Science*. II/I: 170-179.

EXTENDED ABSTRACT

The Black Sea, the inner sea of Eurasia, had been the scene of Turkish-Russian rivalry for many years. The region, initially called the 'Turkish Lake', later came under the control of Russia, which won the competition. The region, under Russian control for many years, became a field of competition between the West and Russia after the Cold War. This competition did not emerge suddenly. Despite all Russian objections, the continued expansion of NATO and the EU towards the east and the increasing possibility of the Black Sea falling within the scope of the two organizations have brought the West and Russia face to face in the region. NATO's invitation to Ukraine and Georgia for membership at the Bucharest Summit in April 2008 was the last straw for Russia. Since this date, it has been seen that Russia's warnings have turned into action. It first intervened in Georgia in August 2008 and annexed Crimea in March 2014. After rejecting NATO's offer in December 2021 to reverse its 2008 decision regarding the membership of Georgia and Ukraine, Russia began to invade Ukraine on February 24, 2022.

The reason for Russia's harsh stance is entirely related to its security-based interests. For Russia, the 'Near Abroad' or post-Soviet regions, which include Eastern Europe, are the security belt that is indispensable for the security of Continental Russia. The Western control of Eastern Europe in general and Ukraine in particular endangers the defense of the country's heart or capital. For this reason, it opposes Ukraine's inclusion in the Western coverage area under any circumstances. The same situation applies to Georgia in the Caucasus. Georgia's entry into the Western orbit means the loss of security depth of Continental Russia. More importantly, the North Caucasus, where Russians are ethnically weakest, may become more open to Western influences. Therefore, if both regions remain outside Russia's sphere of influence, this may pose severe risks to the political integrity of the country.

According to Russia, the Black Sea connects Eastern Europe and the Caucasus, which is highly critical to the country's security. Using this platform, it wants to have a say in the Black Sea and the surrounding wide basin, as in the past. For this reason, after annexing Crimea, it strengthened its navy in the region and gained positional superiority on the naval platform. It aims to gain superiority over the wide basin by effectively using the superiority it has gained here. However, achieving its stated goal in this region is not as easy as in the past. Because of that, many factors affecting Eurasian geopolitics can affect Russia's political maneuvers. The most important of these factors is the encompassing influence of the USA and the EU. In this context, the defense organization NATO has surrounded Russia's southern and western borders like a network. Following the attempt to invade Ukraine, the siege was completed with the admission of Finland and Sweden to NATO, and the Baltic Sea virtually turned into a 'NATO Lake'. In this case, the impact of political and economic sanctions initiated by the West with the invasion of Ukraine increases even more.

After these developments, the Black Sea remained the only region where Russia could breathe. If the West gains the upper hand here, too, its security will be in great danger. During this period, having good relations with NATO member Turkey, which also had problems with the West, played an important role in compensating for the pressures arising from the West. It is seen as an excellent opportunity for the current period that Turkey continues to implement the Straits regime impartially, primarily based on the Montreux Convention. For this reason, it displays an attitude in favor of maintaining the current transition regime, which serves as insurance in ensuring security in the Black Sea. Therefore, this study, which discusses Russia's Black

Avrasya'nın Jeopolitiği Bağlamında Rusya'nın Karadeniz Politikası

Sea Policy of envisaging the continuation of the status that it thinks is in its favor in the region, will examine the basic principles of this policy, its consequences, and its effects on the Black Sea and its wide basin and if this policy is implemented as planned, and whether it will succeed in keeping the region out of the coverage area of the West as a result.